

МАРІЯ ДЕЙКО

БУКВАР

Авторські права застережені

Copyright 1982 by Wolodymyr Dejko

All rights reserved, including the right to reproduce this book or portions thereof in any form without the permission in writing, except in the case of a brief quotation embodied in critical articles and reviews.

FOURTH EDITION

Рекомендовано «Виховно-Освітньою Комісією С.К.В.У.» до вжитку в Школах Українознавства та в Рідних Школах у всіх країнах Вільного Світу.

Схвалено Українською Центральною Шкільною Радою Австралії, Управою Спілки Українських Учителів та Виховників у Вел. Британії, Об'єднанням Українських Педагогів Канади, Головною Шкільною Радою УАПЦеркви Америки та Науково Освітнім Товариством Бельгії.

Автор: **Бл. п. Марія Дейко** — була Почесним Членом Української Центральної Шкільної Ради Австралії та Членом Програмово-Методичної Комісії цієї Ради. На Рідних Землях — Керівником Катедри Методики Викладання в Педагогічному Інституті Чужоземних Мов.

Обкладинка й малюнки роботи **Л. Денисенка**.
Cover and illustrations by **L. Denysenko**.

Адреса Видавництва: **Ridna Mova (Our Language) Publishing**
Published by: **10, Savaris Court, Donvale, Victoria 3111,**
Australia. Tel. 873 2085

МАРІЯ ДЕЙКО

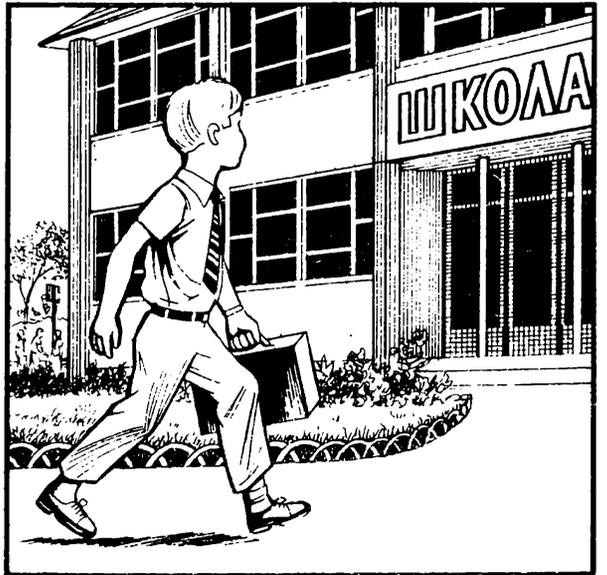
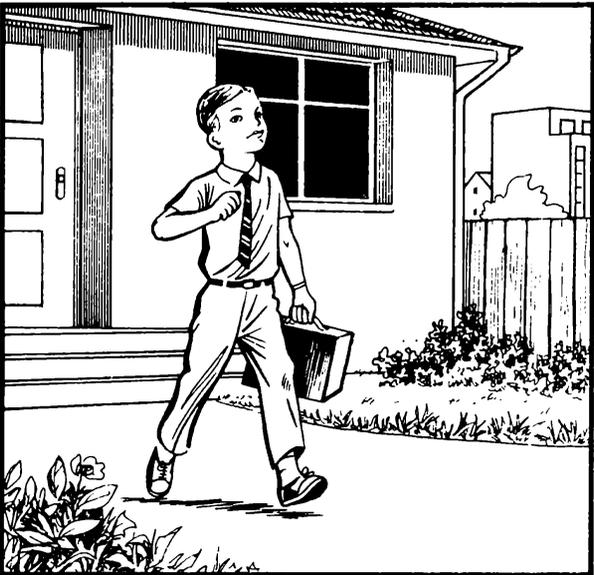
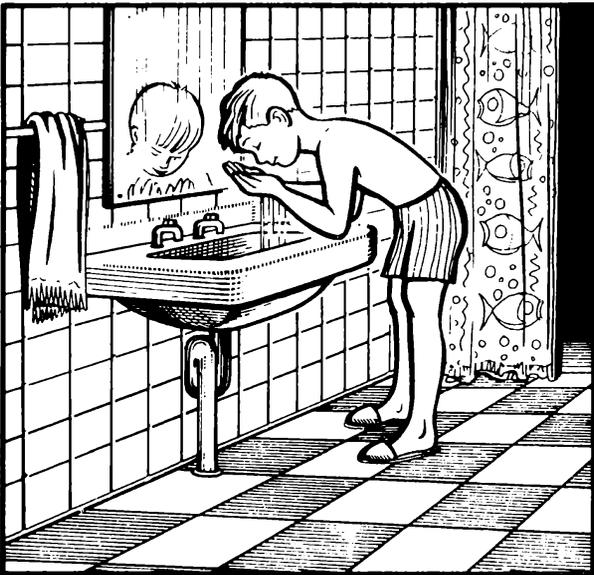
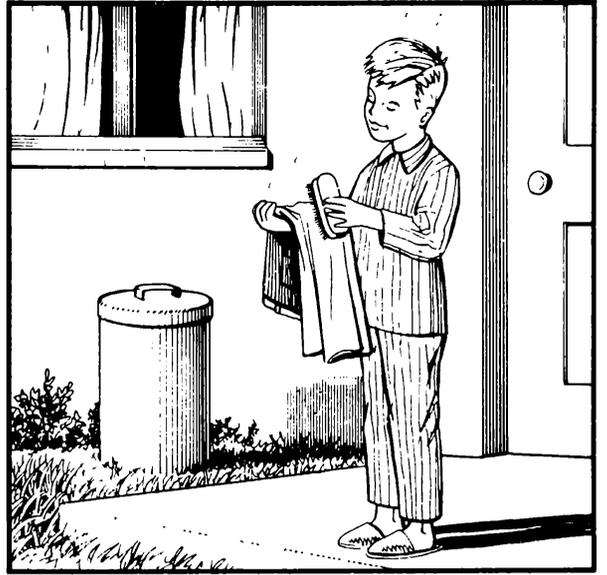
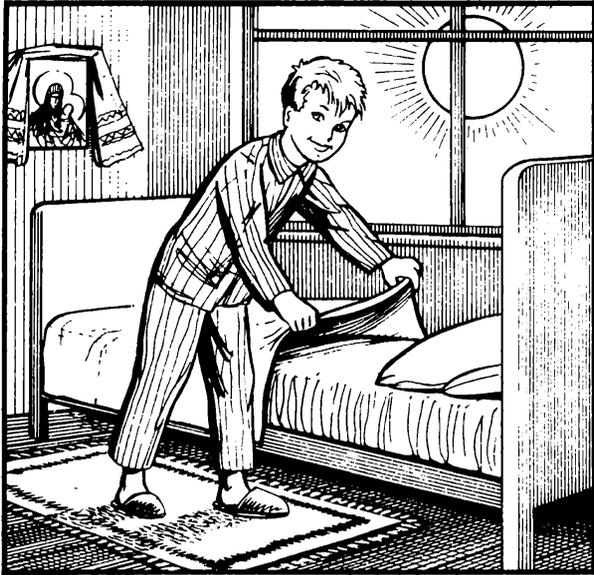
БУКВАР

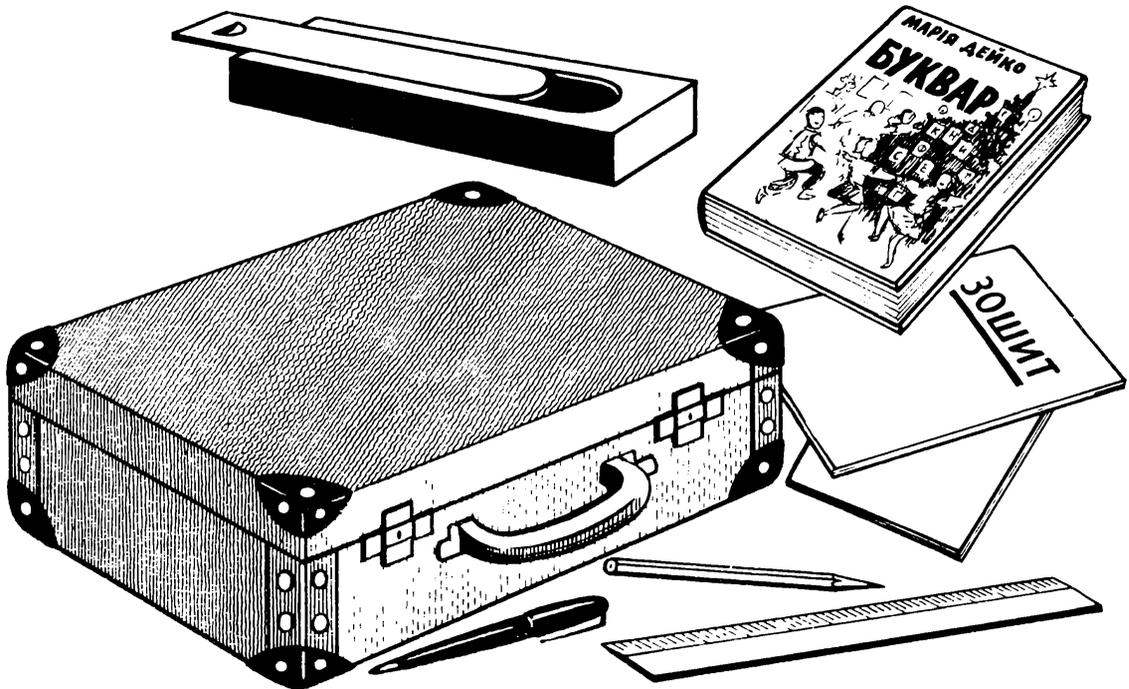
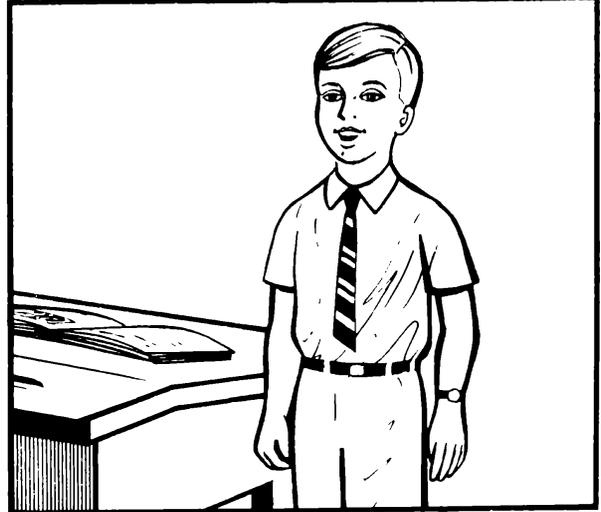
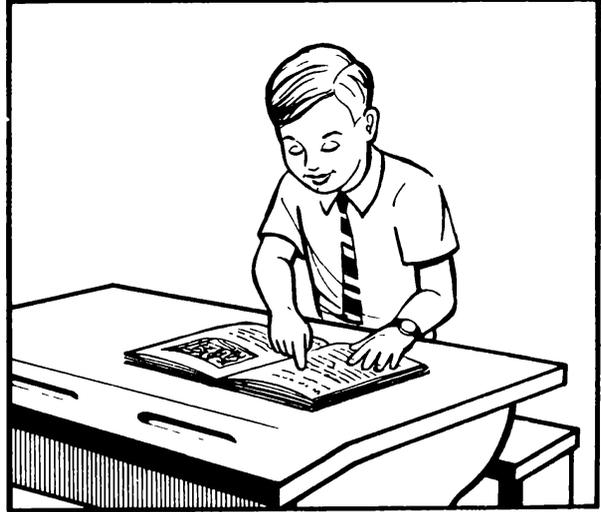
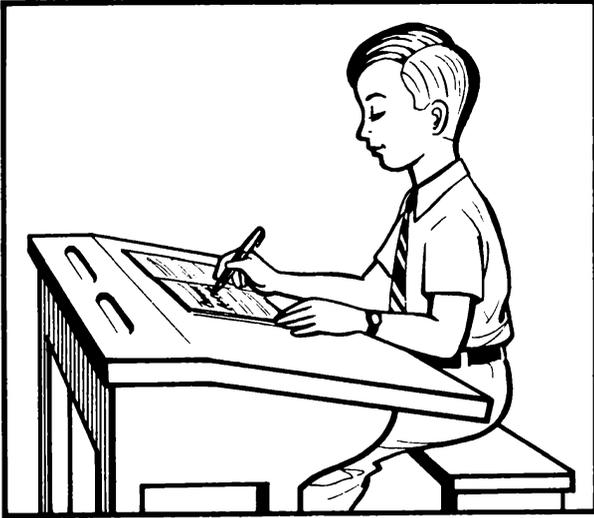
ІЗ МОВНИМИ ВПРАВАМИ І СЛОВНИКОМ

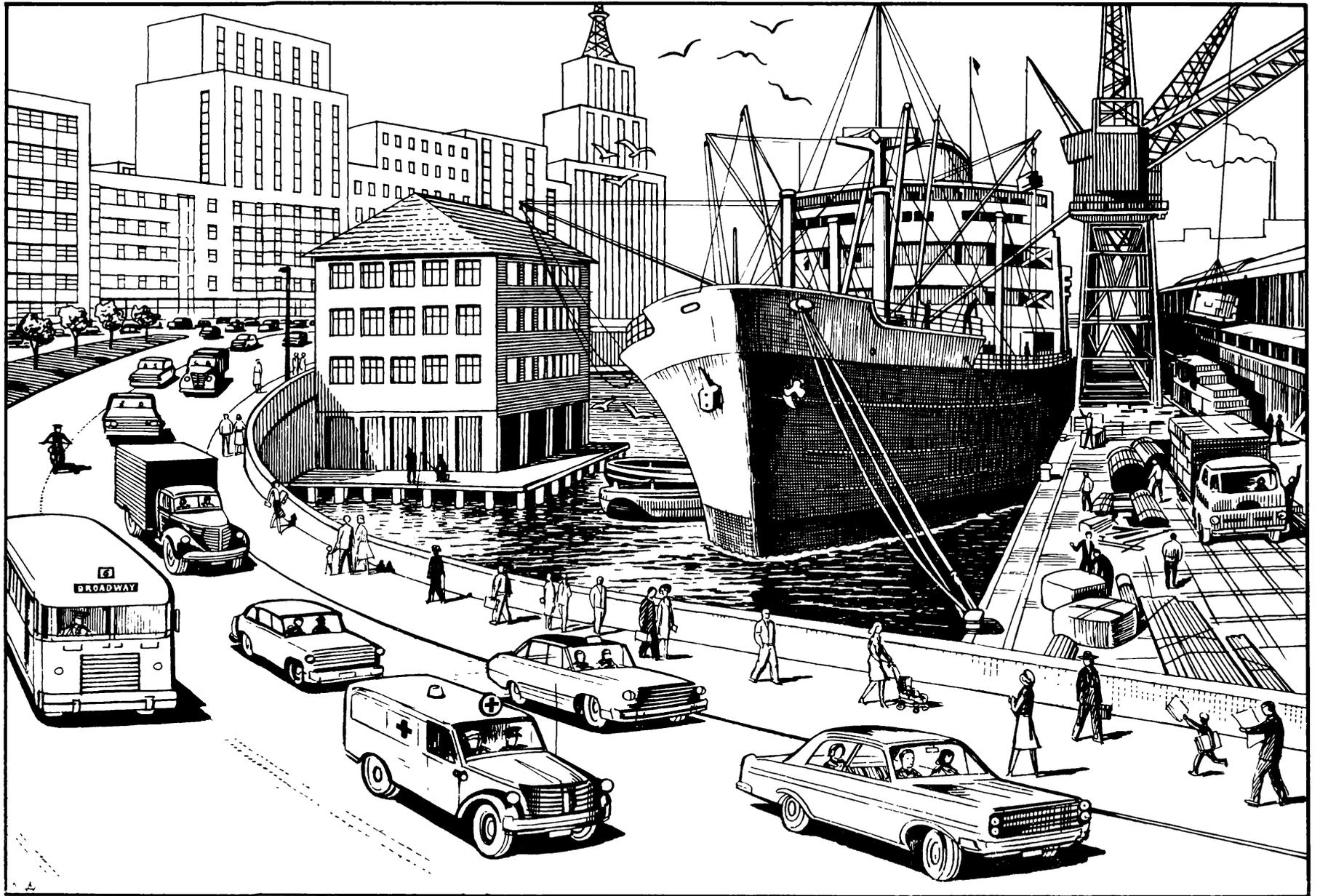
**PRINTED BY
RAMSAY WARE STOCKLAND PTY. LTD.
AUSTRALIA**

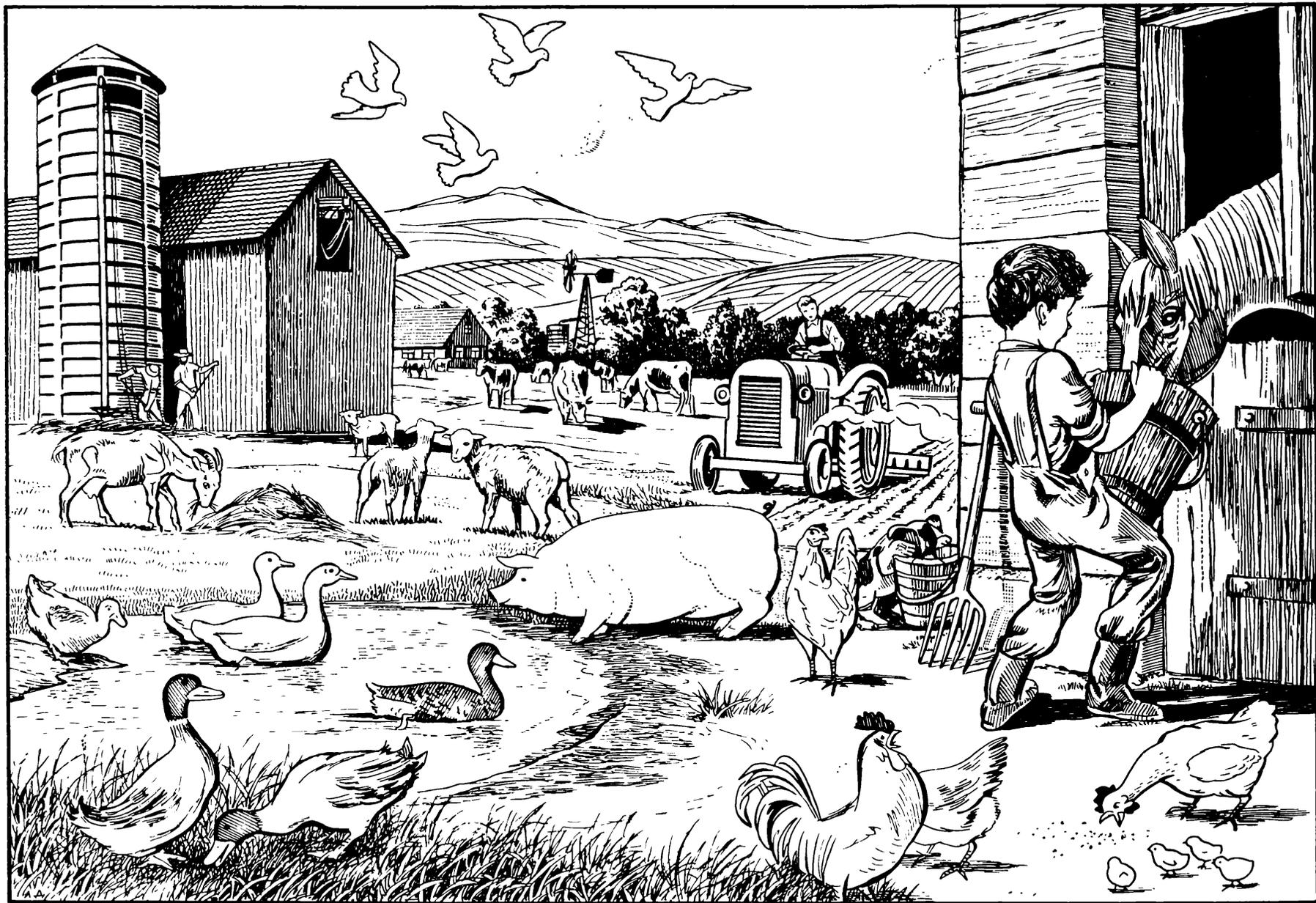
ВИДАВНИЦТВО «РІДНА МОВА»

АВСТРАЛІЯ — АНГЛІЯ 1982

A-a-a-a . . .

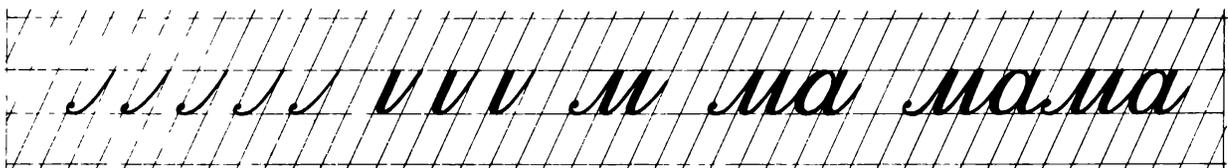

ма

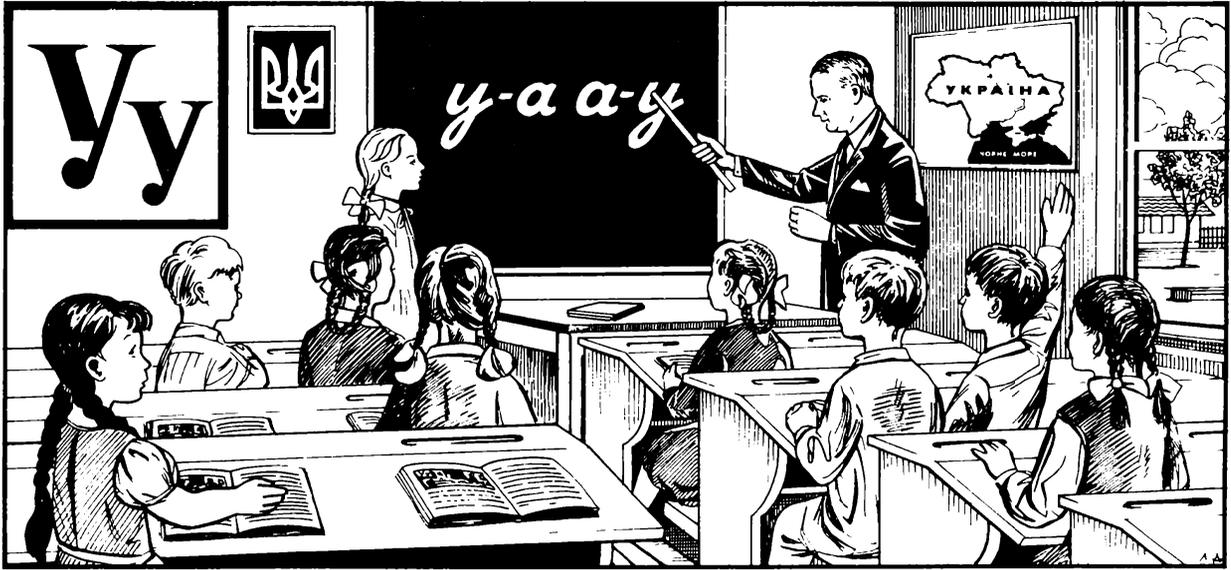
ма-ма

ма

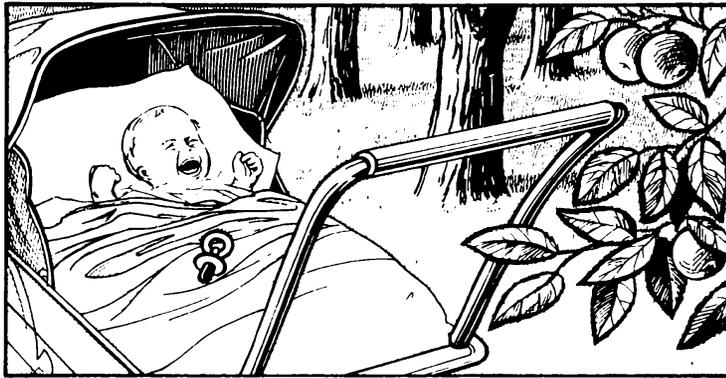
мама

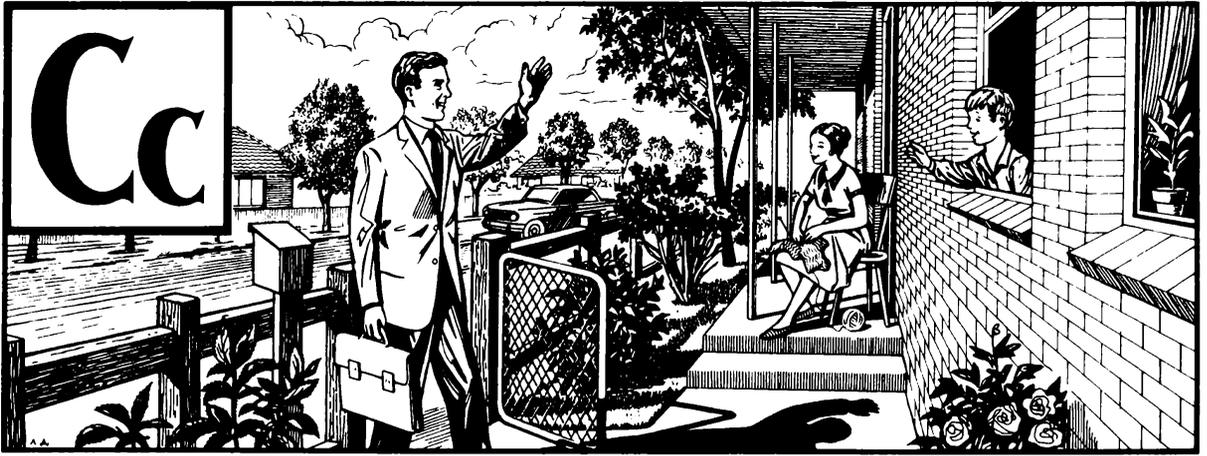
А - у   ау

У-а   уа... уа... уа...

ту	та	та-то	та-ту
тут	там	та́то	та́ту

уууу ууу у тата тата

са-ма | та-то | та-ту | ма-мо
самá | тáто | тáту | мáмо

ма му | са му | та ту

Мáма тут. Мáма самá. А
тáто там. Мáмо! Тáту!

с с с с с С С С С са ма та му

Ку - ку! Ку - ку!
 Мамо, ку - ку!

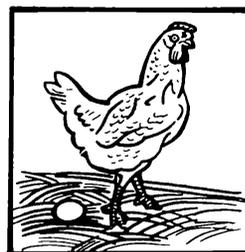
тук - тук

ку - ку

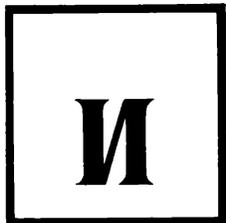

кум - кум

ко - ко - ко

у, а, с, т, к, м, о

ми

ти

ма-ти

ма́ти

о-ко

о́ко

ко-тик

ко́тик

ку-ток

куто́к

Ми тут. Ти там. Ма́ма
сама́. У ма́ми ко́тик. Ко́-
тик у кутку́.

Мур - ко

Муркó

ко - мар

комáр

ку

ко

ка

ру

ро

ра

Кóтику, кóтику, ти тут?

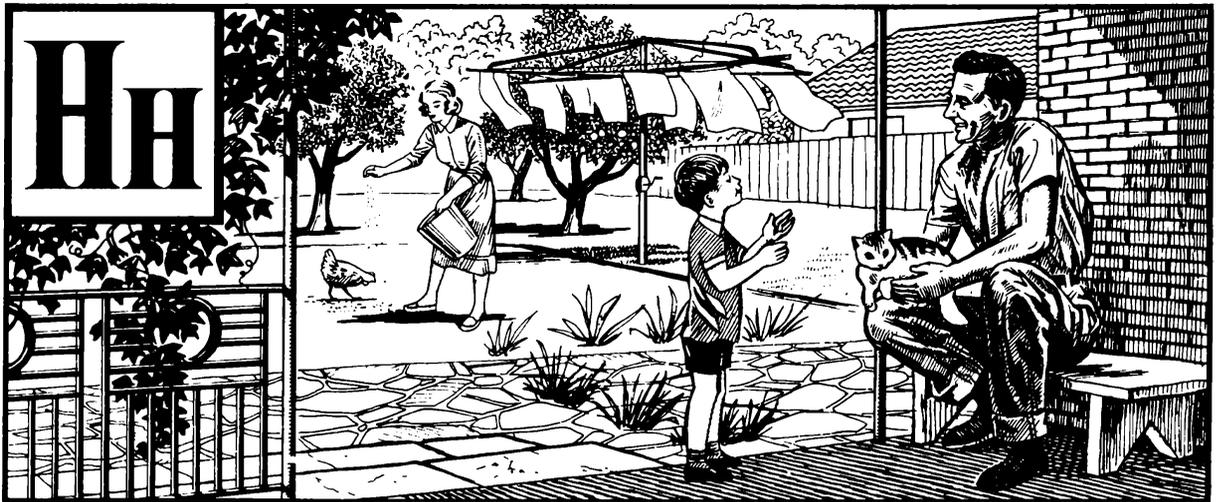
Мáмо, кóтик Муркó тут.

Тут три кóтики. А отáм

комáр.

р р Р Р Рука комар

М М Мама Мурко

на

но

ну

ни

син

—

си - ни

Ро-ман

кур-ка

си-ну

но-си

Ромán

кúрка

сíну

носі

Тут тáто, мáма та син Ромán.
У мáми кúрка. У тáта кóтик
Муркó. “Сíну, нá, носі кóтика!”

Єє

с, т, н, р, и, а, у

три
ма - є
ко - ник

син
має
кóник

Мáма має сíна Ромáна. А Ро-
мáн має кóника та три кóтики.
Кóтики у куткú, а Ромáн та
мáма тут.

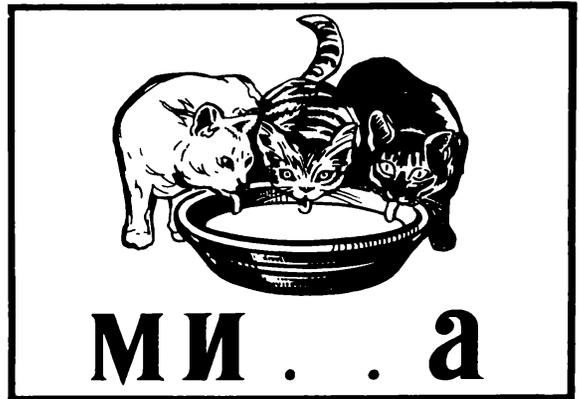
сссс ~ ~ ~ є Є має маємо

ууу Романа є коник

Лл

ло | лу | ла | ли

КО-ЛО	КО́ЛО	МИ-Є-МО	МІЄМО
МИ-ЛО	МІ́ЛО	МО-ЛО-КО	МОЛОКО́
МИС-КА	МІ́СКА	НА-ЛИ-ЛИ	НАЛИ́ЛІ

От мїска. Кóло мїски три кó-
тики. Ми нали́лї кóтикам у
мїску молоко́. Ми мїємо рúки
мїлом.

л л л Л Л Лис мило

Л Л А А Алла молоко

лис
ліс

си - ла
сі - ла

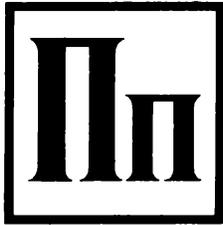
рі - ка	ріка́	ма - ло	ма́ло
лі - сок	лісо́к	ма - ла	мала́

ли	ти	ри	ми
лі	ті	рі	мі

Їра

Он лісо́к. Та́то у ліску́. У ліску́ лис. Ко́ло лісу ріка́. Ко́ло ріки́ Їра та ма́ма. Їра мала́. У Їри ма́ло сіли. Їра сіла ко́ло ріки́.

і і і І І Їра Ірина сіла

і, с, л, є, н, р, и

пан	па-ні	пи-та-є	Ок-са-на
про	пі-сок	Пи-лип	Та-ра-сик
у ліс-ку		на піс-ку	

На піску́

Сірко́ ко́ло па́ні Окса́ни на піску́.
 Тут і ма́ла Іра. Па́ні Окса́на
 пита́є Іру про та́та. Та́то у лісі.
 Там і пан Пили́п та Тара́сик.

п П П Пилип пані

О О О О Оксана пікнік

Ее

пе-сик
не-се
по-ле

О-ле-на
міс-то
те-пер

Сір-ко
рос-те
ка-пус-та

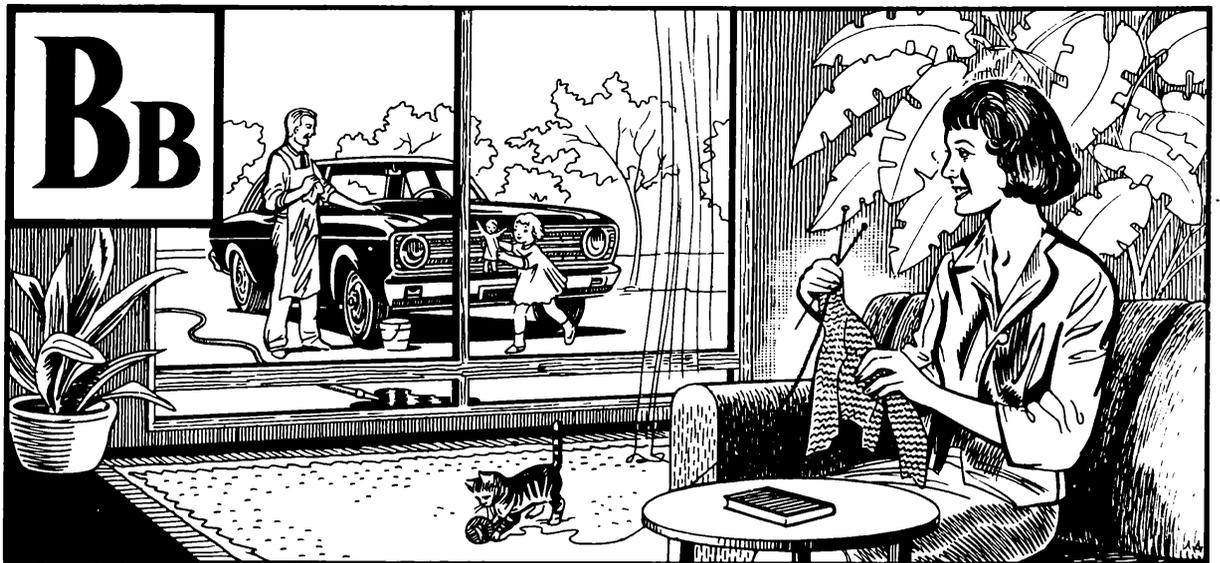
ли-па

лі-то

Літо

Тепер літо. Кóло міста пóле. На пóлі кóло ліпи ростé капúста. Тáто несé малú Олéну на пóле. Пéсик Сіркó кóло тáта та Олéни.

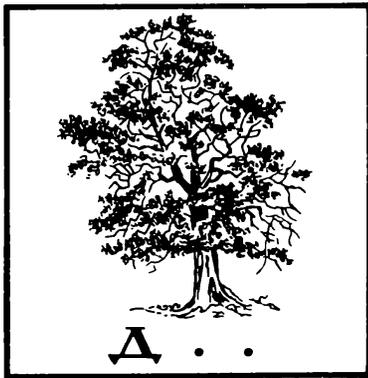

він	вік-но	теп-ло	вліт-ку
кіт	ві-тер	ве-се-ло	не-ма-є
во-на	ав-то	пле-те	свет-рик

Влітку

Тéпло. Вітру нема́є. Ма́ма сіла
 ко́ло вікна́. Вона́ плетé свéтрик.
 Кіт Мурко́ ко́ло ма́ми. Та́то міє
 а́вто. Оле́нка ко́ло та́та. Влітку
 всім тéпло і вéсело.

В В В I P V Вітер вікно

пі-ЛОТ	ве-ли-кі
лі-ТАК	лі-та-є
ді-ТИ	про-лі-та-є

ді | пі | лі | ні

Літа́к

Да́рка та Дани́ло — вели́кі діти.
 Да́рка ма́є сім ро́ків, а Дани́ло
 вісім ро́ків. Вони́ в місті. Над
 містом проліта́є літа́к. Та́то
 Да́рки та Дани́ла — піло́т. Він
 літа́є в літаку́.

суд Д Д Данило Дарка

Бб

в, п, н, л, е, у, є

о-бід — о-бі-да-ли

дід
під
ба-бала-ва
ка-ва
пи-лидуб
парк
по-тімвну-ки
по-ве-ла
ка-на-па

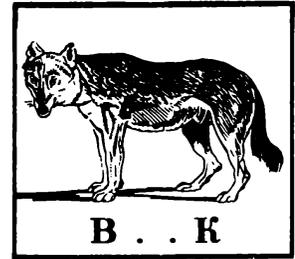
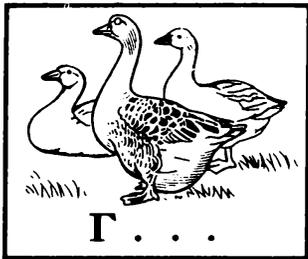
У діда та ба́би

Павло́ і Віра бу́ли в діда та ба́би. Вони́ там обі́дали. По обі́ді пи́ли ка́ву. По́тім дід спав на канáпі. Ба́ба повела́ вну́ків до па́рку. Там вони́ сіли на ла́ві під ду́бом. Пес Бо́бик спав на траві ко́ло ба́би.

о б Б б Бобик дуб

гу-си	вовк	гра-ли	го-лос-но
гу-сак	ло-вив	ті-ка-ли	го-спо-дар
гус-ка	гу-кав	до-до-му	не-да-ле-ко

Гуси

Іра, Галіна, Богдán, Микóла та Левкó гра́ли у гúси. Микóла був вовк. Левкó був гусáк. Галіна та Іра були́ гúски. Богдán був госпóдар. Він гóлосно гу-ка́в: “Гúси, додóму! Вовк недалéко!” Гúси тіка́ли, а вовк лові́в.

Г Галіна гука гуси

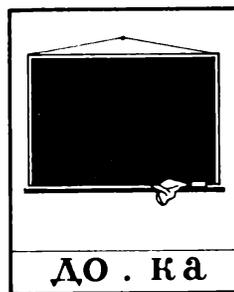

г, б, и, д, є, і, в

на-ша	бі-лі	шмат-ка	да-ле-ко
вид-но	шко-ла	сті-на	кім-на-та
доб-ре	дош-ка	ба-га-то	ви-ти-ра-ти

дім
стіл

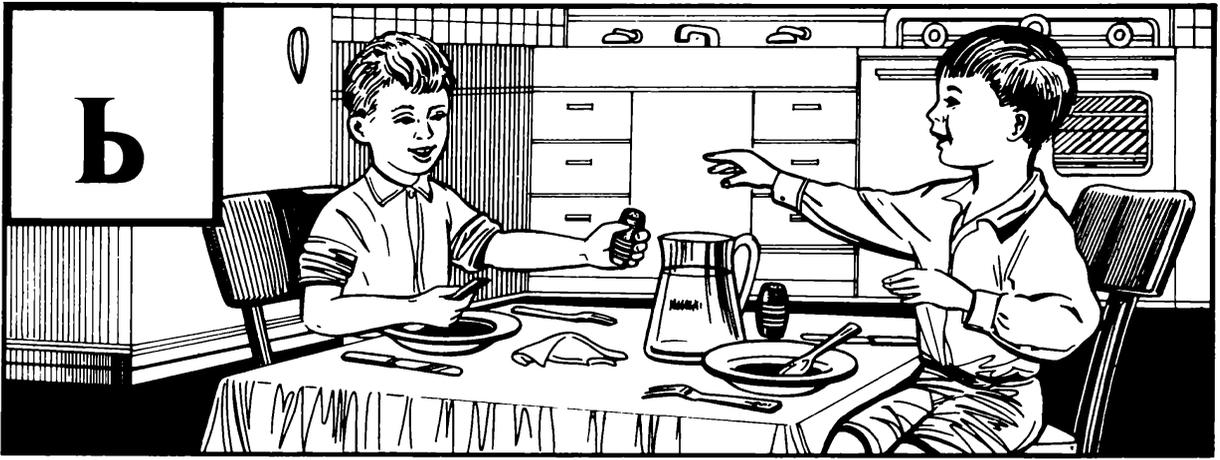
до-ми
сто-ли

Нáша шкóбла

Нáша шкóбла далéко від нáшого дóму.
Нáша шкóбла велíка. Вона́ ма́є багáто кімнáт. У шкóлі на стіні дóшка. Кóло дóшки стіл. На столі шмáтка витира́ти дóшку. Вікна велíкі і стіни білі. У шкóлі тéпло і дóбре відно.

сі́ль
кінь
ка-ша
бра-ті́

до-силь
будь лас-ка
не-со-ло-на
тре-ба

спа-си-бі́
по-сунь
по-со-ли
по-со-ли-ти

К . . .
Браті́

Лесь: — Там ко́ло тебе сі́ль. Посу́нь сі́ль до ме́не, будь ла́ска!

Іва́сь: — Тобі ка́ша несоло́на? То посо́лі.

Лесь: — Не до́сить соло́на. Тре́ба посо́лити. Спасі́бі, бра́тику!

Ь ь ь ь ь ь *сі́ль* *будь* *ласка*

ві-є
сніг
па-дав
біл-ка

зи-ма
зим-но
каз-ка
ран-ком

роз-ка-за-ти
при-біг-ли
про-си-ти
по-мер-зли

Пав-лусь

Ва-силь

Зима́

Зімно. Ранком падав сніг. А тепер віє вітер. Павлусь і Василь помёрзли на дворі. Вони прибігли до баби. Будуть просити бабу розказати казку про вовка та білку. У кімнаті тепло.

з З З Зима зимно зуб

Яя

Яків

ма - ту - ся

ба - бу - ся

зу - би

су - сі - ди

пі - де - мо

сьо - го - дні

бо - лять

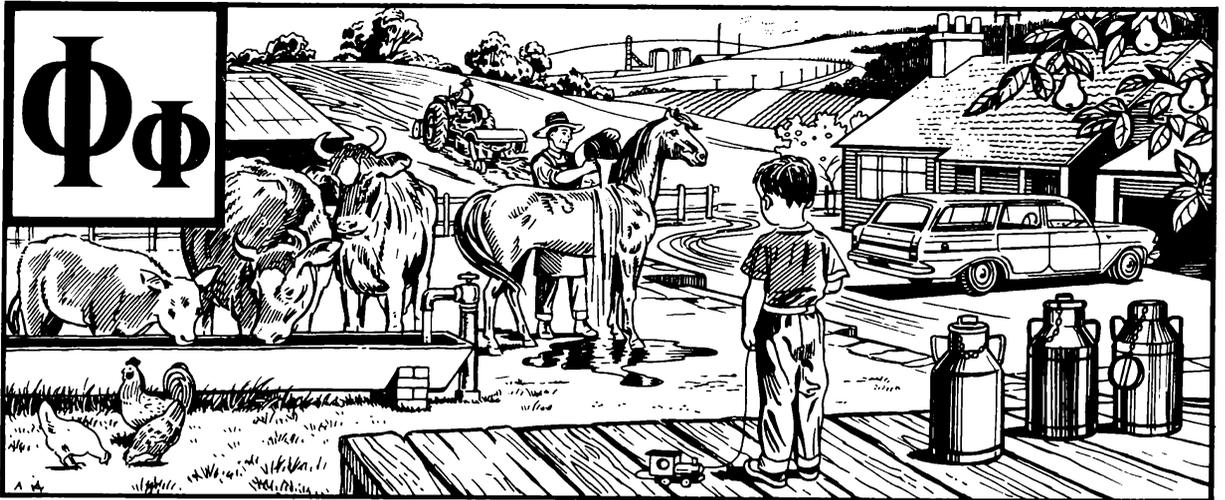
я - лин - ка

Ялінка

Я — Яків Коваль. У мене є тато, матуся, сестра Яся і бабуся. Матуся, Яся і я підемо сьогодні до сусідів на ялінку. Тато та бабуся не підуть з нами. У тата багато роботи, а у бабусі болять зуби. У сусідів є син Ярема і донька Лєся.

я я я я Я Я Я Ярема Яся

фар-ма	дядь-ко	різ-ні	фаб-ри-ка
фар-мер	ку-ри	ко-ро-ви	не-да-ле-ко
фар-ба	роб-лять	сви-ні	не-ве-ли-ка

кінь — коні

Дядько Фédір

Дядько Фédір — фárмер. Він має не-велику фárму за містом. На фárмі є корóви, кóні, свíні, кúри, гúси. Неда-лéко від фárми є фáбрика. Там рóб-лять різні фárби.

ЮюЮ-лі-я
до-ня
бать-кима-ють
од-но-го
доб-рілю-би-мо
на-зва-ли
лас-ка-ві

ЛЮ

ТЮ

НЮ

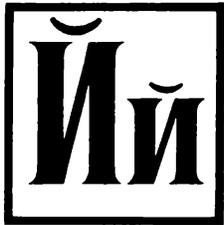
СЮ

Нáші батькі

Моя ма́ма Ю́лія, а та́то Іва́н. Вони́ ма́ють одно́го си́на і одну́ до́ню. Нас назва́ли Юрко́м і Лю́бою. Ми лю́бимо та́та і мату́сю. Вони́ до нас до́брі і ласка́ві. Ми, діти, лю́бимо і оди́н одного́.

1-о ю Ю Юрко любимо

дай — дай-те
пий — пий-те

Йо-сип
йо-го
йо-му

бул-ка
дя-ку-ю
доб-рий

со-лод-кий
зва-ри-ла
сні-да-нок

Розмова

Йосип: — Бабу́сю, да́йте мені молока́,
будь ла́ска!

Бабу́ся: — Сього́дні я зварі́ла тобі
кака́о.

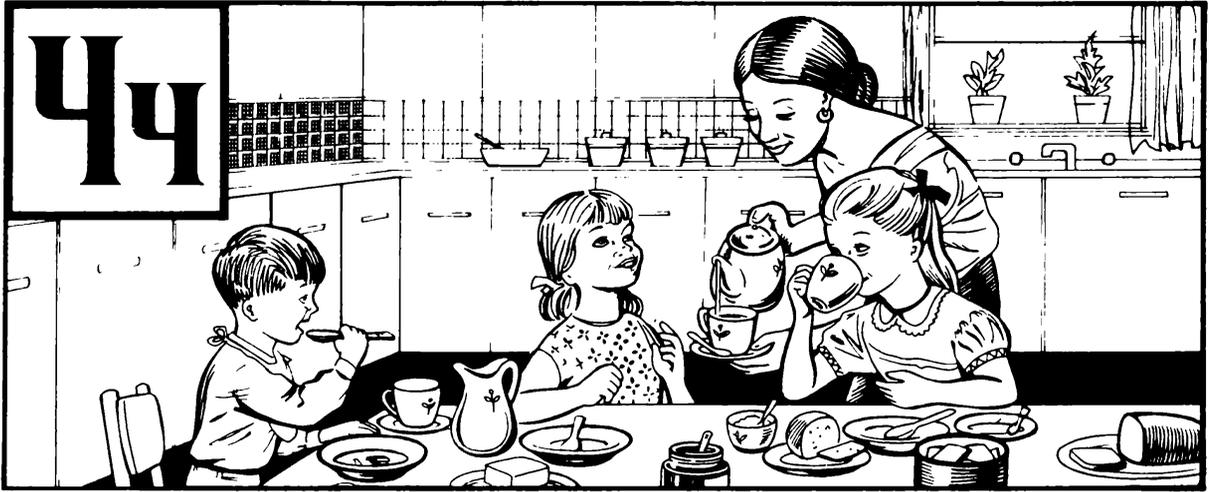
Йосип: — Я люблю́ кака́о. Ой, яке
до́бре!

Бабу́ся: — То й пий йо́го з солóдкою
бу́лкою.

Йосип: — Дя́кую за до́брий сніда́нок!
Тепе́р я підú до шкóли.

Бабу́ся: — Іди́ з Бо́гом, Йо́сипе!

час	мед	і-ти	та-ріл-ка	
чай	сир	чаш-ка	сні-да-ють	
чай-ник	то-ді	мас-ло	по-спі-ша-ють	
ча	чу	чи	че	чо

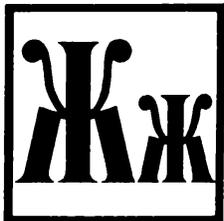
4

на > ли - ва - є
до >

Час до шко́ли

На столі ча́йник, чашкі́, тарі́лкі, бу́лка, ма́сло, сир, молоко́, мед. У ча́йнику чай. Ма́ма налива́є чай у чашкі́. Тоді до-лива́є туди́ молоко́. Діти снідають. Во-ни́ поспіша́ють, бо час іті́ до шко́ли.

ла
ля

са
ся

на
ня

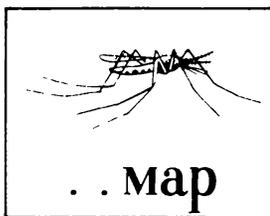
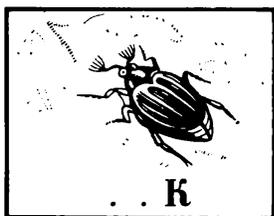
да
дя

та
тя

жу-ки
жа-би
во-да
ко-мар

зем-ля
муш-ка
лис-тя
тра-ва

жи-вуть
пла-ва-ють
стри-ба-ють
го-ду-ють-ся

Жуки і жаби

Жаби живуть у воді і на землі. У воді жаби плавають. На землі вони стрибають. Жаби годуються мушками, жуками й комарами. Жуки живуть у лісі, на полі, у садку. Жуки годуються листям дерев і травою.

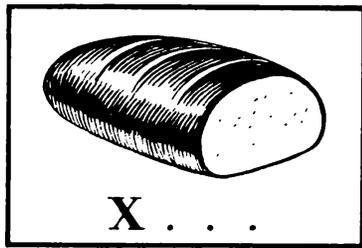

с, у, ф, р, й, ю, л, д

ха-та
гар-на
су-ха
кух-ня

кві-ти
пе-ред
го-рох
го-род

кар-топ-ля
ви-со-кий
о-гір-ки
ква-со-ля

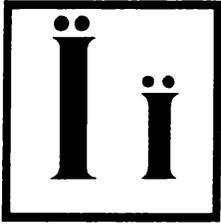

го $\left\{ \begin{array}{l} \text{род} \\ \text{рох} \end{array} \right.$

Нáша хáта

Нáша хáта велíка, гáрна й сухá. У нáшій хáті багáто кімнáт і кúхня. Кім-нáти висóкі, вікна велíкі. Пéред хáтою садóк. Кóло хáти квіти. За хáтою го-рóд. На горóді влітку ростúть огіркí, горóх, капúста, квасóля, картóпля. Ми любíмо нáшу хáту.

з с х І С Х Хата горох

їх

не-ї

ї-ї

по-їзд
ду-же
ве-се-ло

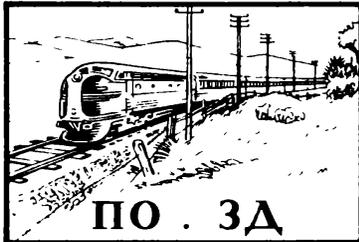
рід-ний
су-бо-та
ди-ви-ти-ся

їз-ди-мо
при-во-зить
бав-лять-ся

у-чень

—

уч-ні

Пóїзд

Нáша Рідна Шкóла дúже далéко від на́шої хáти. Кóжно́ї субóти ми їздимо до не́ї пóїздом абó автóбусом. Ми лю́бимо їздити пóїздом і диві́тися у вікно́. Пóїзд привóзить нас до шкóли. Кóло не́ї вже є ўчні. Їх багáто. Вони́ бавля́ться у котá й мýшку. Їм вéсело.

що   ще   шу   щи   щі

дош
кущ
борщ
щось

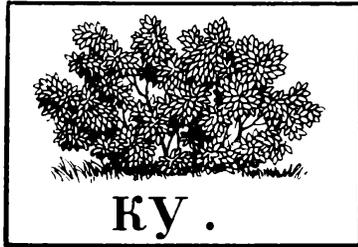
хліб
ва-рить
мок-рий
хо-лод-но

де-ре-во
хо-ва-ють-ся
пташ-ки
сме-та-на

квіт - ка

кві - ти

чи - та
спі - ва } ЮТЬ

Дош

Холодно. Іде дош. Земля, дерева, кущі й квіти мокри. Пташки ховаються від дощу. Вони не співають. Івась та Галя в хаті. Вони читають. Мама варить обід. Щось добре пахне з кухні. Чи не борщ? Всі люблять борщ із сметаною та з хлібом.

це	хо-ди-мо	ці-лу-є-мо
свя-тий	кла-де-мо	мо-ли-мо-ся
об-раз	ста-ви-мо	що-су-бо-ти
свіч-ка	при-но-си-мо	що-не-ді-лі

ца	ци	цу	цо
ця	ці	цю	цьо

Цéрква

Це цéрква, до якої ми хóдимо щосубóти й щонеділі. У цéркві ми мóлимося Бóгу за Україну й усіх українців. У цéркві є святі образи́. Ми цілу́ємо образи́. Ми ста́вимо свічки́ пéред образáми. Принóсимо квіти й кладемо́ їх пéред образáми.

га-ва	по-го-да	на-бив	
гу-ля	го-ло-ва	пла-кав	
га-нок	вчо-ра	ска-зав	
піс-ня	у-пав	сі-да-є	
а	у	е	и
я	ю	є	і ї

Га́нок

У нас пе́ред ха́тою є га́нок. Ко́лі увé-чорі га́рна погóда, вся на́ша роді́на сі-да́є на то́му га́нку й співа́є украї́нських пісе́нь. Вчо́ра мій ма́лий бра́т Юрко́ упáв з га́нку. Він на́бив на голо́ві вели́ку гу́лю й пла́кав. А діду́сь сказа́в йому́: “Не будь, Юрчи́ку, га́вою!”

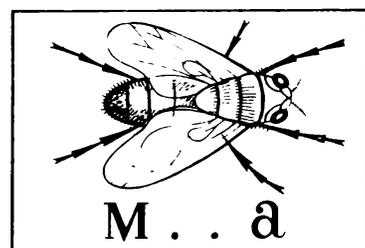
Г Г Га́нок гу́ля га́ва

щоб
дуб
пи-ти
чи-стий

ма-лень-кий
бджо-ла
у-чи-тель
дже-ре-ло

хо-ди-ли
по-ба-чи-ли
при-лі-та-ли
від-по-чи-ти

Джерелó

Вчóра ми ходíли з на́шим учíтелем до лісу. Там ми побáчили під дубом ма-леньке джерелó. Ми сіли кóло джерелá, щоб відпочíти. Водá у джерелі булá дúже чíста. Пташкі, бджóли й мúхи прилітáли до джерелá піти вóду.

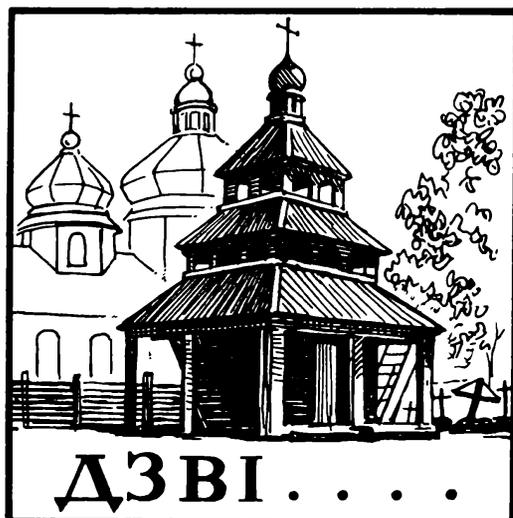
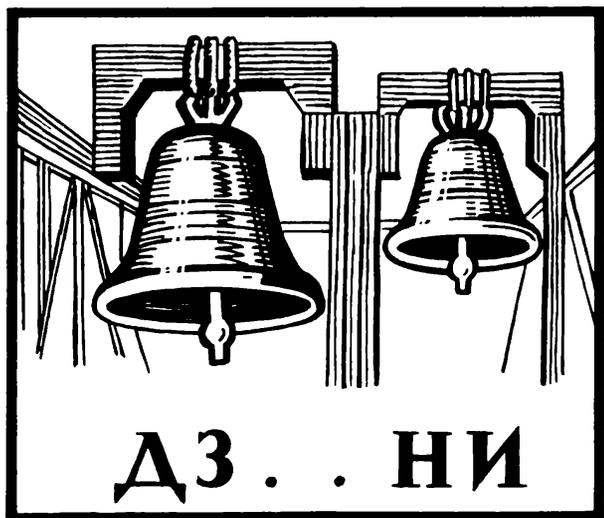
Дз Дз

з, г, ц, ї, х, щ, ч

бі-ля
лю-ди
дзвО-ни

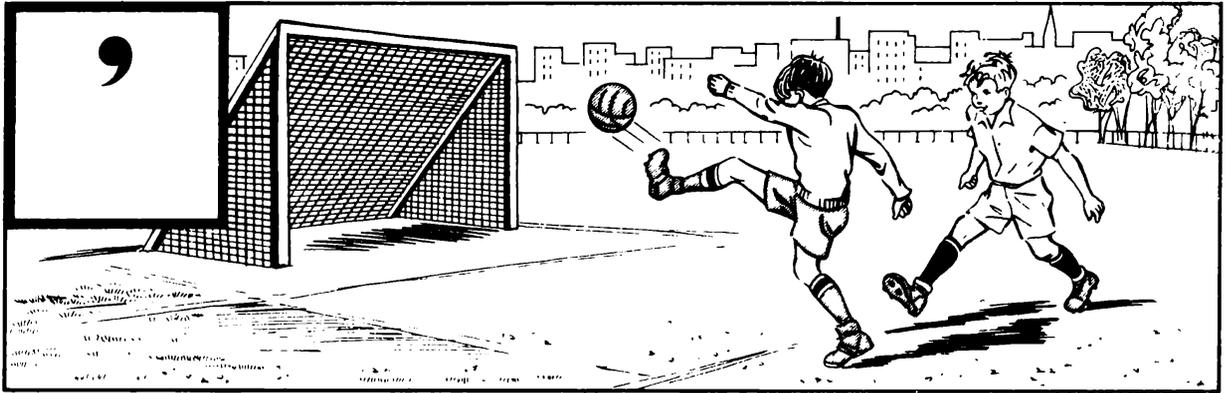
ви-сять
кли-чуть
дзвО-нять

дзві-ни-ця
тих-ше
мо-ли-ти-ся

Дзвініця

Біля цёркви є висóка дзвініця. На дзвініці вісять дзвóни. Є дзвóни велікі й малі. Велікі дзвóни дзвóнять дúже гóлосно. Малі дзвóни дзвóнять тíхше. Дзвóнять дзвóни у дзвініці і клічуть людéй до цёркви молітися Бóгу.

п'ю — п'є-мо

б'ю — б'є-мо

у-го-ру
ле-тить
м'яч
Хо-м'як

м'я-кий
бур'-ян
ча-сом
шу-ка-є-мо

зе-ле-ний
не-се-мо
лі-мо-на-да
не-хай

М'яч

Я люблю бавитися у м'яча. Петрусь Хом'як та я ходимо влітку за місто бавитися у м'яча. Ми б'ємо м'яч ногами, і м'яч летить угору. Часом м'яч падає у бур'ян. Тоді ми шукаємо його у бур'яні. А потім ідемо до лісу, сідаємо на м'яку зелену траву і п'ємо лимонаду. Увечорі йдемо додому і м'яч несемо. Нехай він спочине!

Аа Бб Вв Гг Гг Дд

Аа Бб Вв Гг Гг Дд

Ее Єе Жж Зз и Іі

Ее Єе Жж Зз и Іі

Їі Йй Кк Лл Мм Нн

Їі Йй Кк Лл Мм Нн

Оо Пп Рр Сс Тт Уу

Оо Пп Рр Сс Тт Уу

Фф Хх Цц Чч Шш

Фф Хх Цц Чч Шш

Щщ Юю Яя ь

Щщ Юю Яя ь

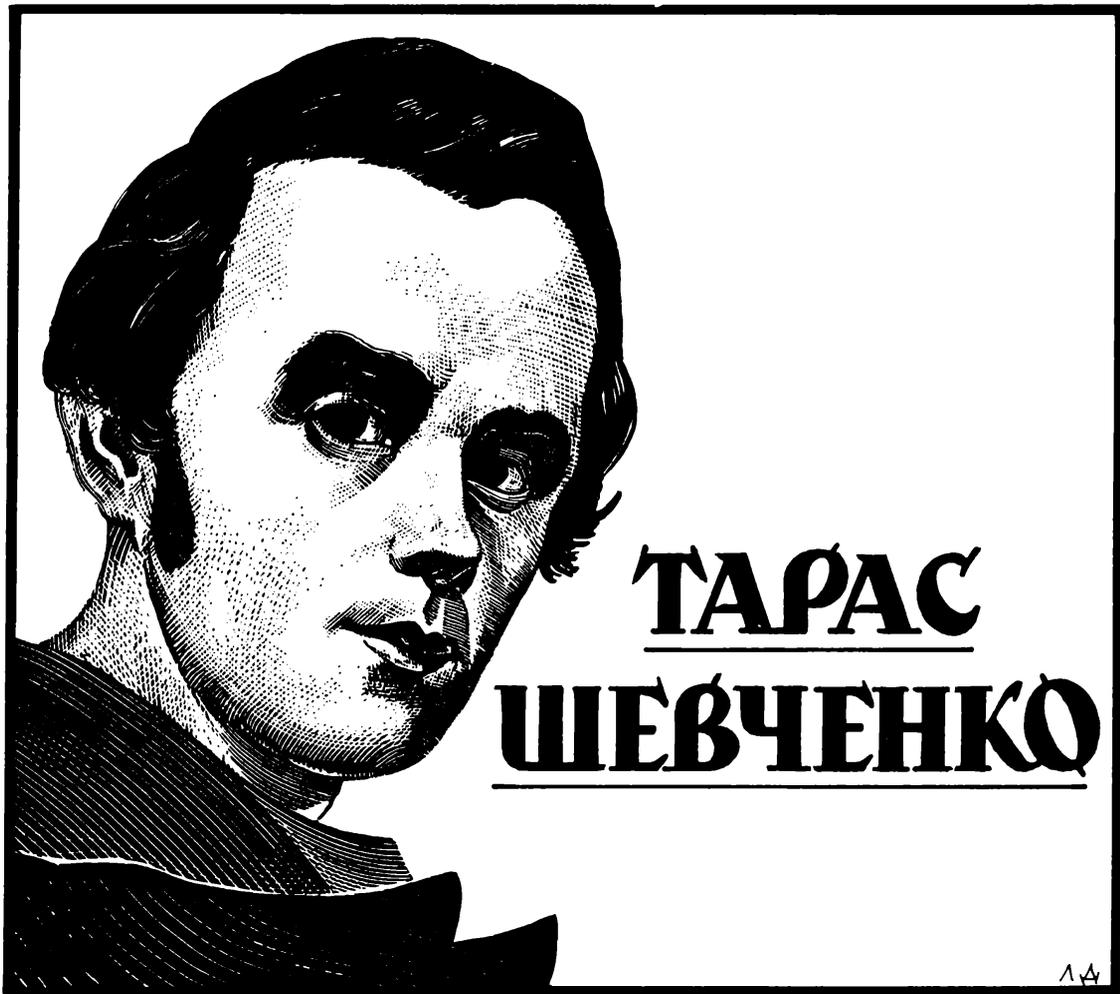

у - кра - їн - ці
кра - ї - на
Дні - про

бать - ків - щи - на
на - ро - ди - ли - ся
Хар - ків

Нáша Бáтьківщина

Ми — українці. Україна — нáша Бáтьківщина. Там нáші батькі народілися й жили. Україна дúже велика й гáрна країна. Там є висóкі гóри, великі містá (Київ, Львів, Хáрків) і дúже ширóка й гáрна річка Дніпро́.

О́ля: — Ма́мо, чий це портрét на стіні?

Ма́ма: — Це портрét Тара́са Шевче́нка.

О́ля: — Хто він такий?

Ма́ма: — Шевче́нко — вели́кий украї́нський поéт.

О́ля: — Що це таке “поéт”?

Ма́ма: — Поéт — це люди́на, що пи́ше вірші.

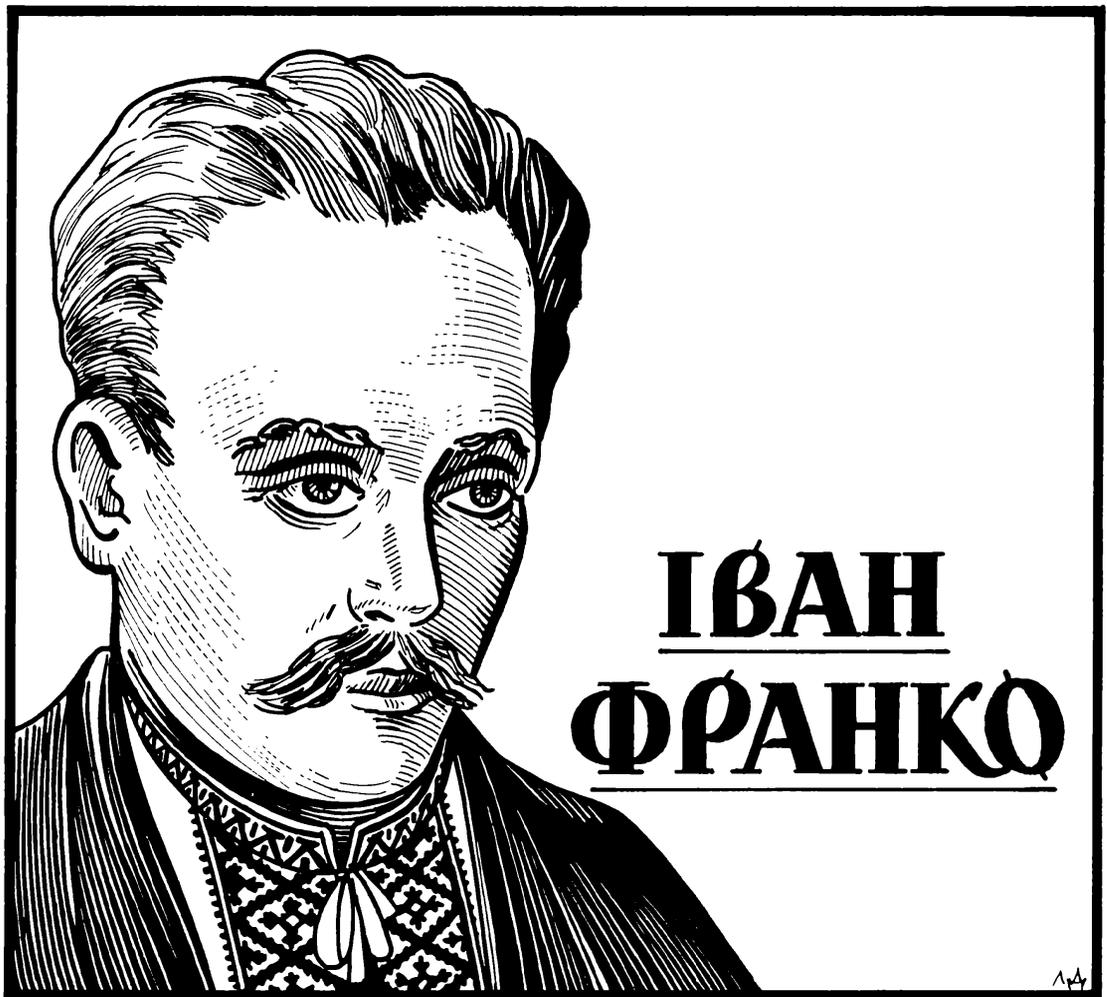
О́ля: — Чи багáто віршів він написáв?

Ма́ма: — Цілу кни́жку! Вона́ зве́ться “Кобза́р”.

О́ля: — Мо́жна її подиви́тися?

Ма́ма: — Я тобі за́раз її дам. Там і малю́нки є.

О́ля: — Дя́кую, мату́сенько!

Бабуня: — Де ти, Юрчику?

Юркіо: — Я тут, бабуню. Я бавлюся з Данком.

Бабуня: — Ідіть до мене, діти! Я почитаю вам казку.

Данко: — Казку?! Це дуже цікаво!

(Хлопчики сідать біля бабуні на каніпі).

Бабуня: — Цю казку написав Іван Франко.

Юркіо: — А хто такий Іван Франко?

Бабуня: — Це великий український поет. Він дуже любив українських дітей і написав для них багато цікавих казок. Ну, слухайте, дітки!

І бабуня читає хлопчикам казку Івана Франка про вовка й лисицю. Діти слухають.

Смі-хо-він-ка

— Ходім, Юрчику, до крамніці купити меду, сіру й масла.

— Добра, мамо! Візьміть із собою цукерки.

— Цукерки? Чому?

— Коли я буду плакати по дорозі до крамніці, ви будете давати мені цукерку, щоб я не плакав.

Україна

Наша славна Україна,

Наше щастя і наш рай.

Чи на світі є країна,

Краща за наш Рідний Край?

М О В Н І В П Р А В И

1.

Що це? Це буквар.
Що це? Це зошит.
Що це? Це олівець.
Що це? Це гумка.
Що це? Це лялька.
Що це? Це рука.
Що це? Це око.
Що це? Це зуби і т. д.

Хто це? Це тато.
Хто це? Це мама.
Хто це? Це пєсик.
Хто це? Це кóтик.
Хто це? Це вовк.
Хто це? Це мій брат.
Хто це? Це моя сестра.
Хто це? Це мій дядько і т. д.

2.

Хто ми? Ми українці.
Хто ми? Ми учні.
Хто ми? Ми діти.
Хто він? Він українець.
Хто він? Він учень.
Хто він? Він хлопчик і т. д.

Хто ти? Я українець.
Хто ти? Я учень.
Хто ти? Я дитина і т. д.
Хто вона? Вона українка.
Хто вона? Вона учениця.
Хто вона? Вона моя сестра і т. д.

3.

Що ти бачиш? Я бачу ліс.
Що ти бачиш? Я бачу поле.
Що ти бачиш? Я бачу дерево.
Що ти бачиш? Я бачу річку.
Що ти бачиш? Я бачу хату і т. д.

Кого ти бачиш? Я бачу хлопчика.
Кого ти бачиш? Я бачу дівчинку.
Кого ти бачиш? Я бачу людину.
Кого ти бачиш? Я бачу лисіцю.
Кого ти бачиш? Я бачу гуску і т. д.

4.

Що ти малюєш? Я малюю яблуко.
Що ти малюєш? Я малюю капусту.
Що ти малюєш? Я малюю хату.
Що ти малюєш? Я малюю ліпу
і т. д.

Кого ти малюєш? Я малюю ліса.
Кого ти малюєш? Я малюю жабу.
Кого ти малюєш? Я малюю жукá.
Кого ти малюєш? Я малюю комарá
і т. д.

5.

Що ти шукаєш? Я шукаю олівець.
Що ти шукаєш? Я шукаю гумку.
Що ти шукаєш? Я шукаю м'яч.
Що ти шукаєш? Я шукаю мило
і т. д.

Кого ти шукаєш? Я шукаю маму.
Кого ти шукаєш? Я шукаю пєсика.
Кого ти шукаєш? Я шукаю кóтика.
Кого ти шукаєш? Я шукаю кóрку
і т. д.

6.
Я йду до тата.
Я йду до брата.
Я йду до сусіда.
Я йду до діда.
Я йду до Юрка.
Я йду до дядька і т. д.

8.
Ми йдемо до хлопчика.
Ми йдемо до гусак.
Ми йдемо до Павла.
Ми йдемо до кіна.
Ми йдемо до міста і т. д.

10.
Зшит на столі.
Котик на лаві.
Буквар на вікні.
Муха на стіні.
Жаба на траві.
Яблуко на тарілці.
Бджола на квітці.
Книжка на шафі і т. д.

12.
Зшит під лавою.
Олівець під книжкою.
М'яч під канапою.
Гумка під шафою.
Учні під церквою.
Котик під хатою і т. д.

14.
Школа коло церкви.
Хлопець коло річки.
Канапа коло стіни.
Шматка коло дошки.
Крейда коло шматки.
Діти коло мами і т. д.

7.
Ти йдеш до церкви.
Ти йдеш до школи.
Ти йдеш до мами.
Ти йдеш до сестри.
Ти йдеш до канапи.
Ти йдеш до хати і т. д.

9.
Ви йдете до шафи.
Ви йдете до лави.
Ви йдете до баби.
Ви йдете до стіни.
Ви йдете до курки і т. д.

11.
Молоко в місці.
Бабуня в хаті.
М'яч в шафі.
Мама в кухні.
Тато в авті.
Юрко в школі.
Оля в церкві.
Книжка в столі і т. д.

13.
Дівчинка за деревом.
Річка за лісом.
Білка за дубом.
Комар за вікном.
Гумка за олівцем.
Зайчик за кущем і т. д.

15.
Діти біля дерева.
Лави біля вікна.
Зайчик біля куща.
Лисиця біля лісу.
М'яч біля хлопчика.
Вікно біля ліжка і т. д.

ЗАПИТАННЯ ДО ТЕКСТІВ

Літери А. М
(стор. 9)

1) Що робить ма́ма? 2) Як вона́ співа́є, щоб дити́на до́бре спа́ла? 3) Де ма́ма сиди́ть? 4) Де лежи́ть дити́на? 5) Чому́ дити́на спить у садку́, а не в ха́ті? 6) Як одя́гнена ма́ма? 7) Яка́ в не́ї блу́зка? 8) Корóтке чи до́вге в не́ї волóсся? 9) Кого́ ще ми ба́чимо в цьо́му садку́? 10) Скільки люде́й на малю́нку? 11) З ким ба́виться мале́нька дівчинка? 12) Хто пла́ває у воді? 13) Скільки каченя́т на воді? 14) Скільки коліс ма́є візо́к? 15) Скільки дере́в у садку́? 16) Що ми ба́чимо ще в садку́? і т. д.

Літери О. Т
(стор. 10)

1) Кого́ ми ба́чимо в цій кімна́ті? 2) Куди́ дивля́ться діти? 3) Що ка́жуть діти? 4) Що вони́ ма́мі пока́зують? 5) Що робить ма́ма? 6) Де вона́ сиди́ть? 7) Чим засте́лений сто́лик? 8) Що стои́ть на столі? 9) Що ві́сить на стіні? 10) Що намальо́ване на карти́ні? 11) Що стои́ть на вікні? 12) Що трима́є дівчинка в рука́х? 13) Яка сукенка у ля́льки? 14) Що ві́дно з вікна́? і т. д.

Розгорну́ти “Буква́р” на сторінці 4. і розмовля́ти про малю́нок пе́рший і дру́гий на тій сторінці. Запита́ння: 1) Де спав хло́пчик, що на малю́нку? 2) Чи спав він у візку́? 3) Чому́ він спав у кімна́ті, а не надво́рі? 4) Що він тепе́р робить? 5) Що лежи́ть на ліжку? 6) Скільки подушо́к на ліжку? 7) Що ві́сить на стіні? 8) Куди́ загляда́є со́нце? 9) Як хло́пчик одя́гнений? 10) У що він узу́тий? 11) Що лежи́ть на підло́зі ко́ло ліжка? 12) Що робить хло́пчик на га́нку? 13) Що стои́ть біля га́нку? і т. д.

Літера У
(стор. 11)

I. 1) Що ми ба́чимо на малю́нку? 2) Скільки учнів у кля́сі? 3) Скільки дівча́ток? 4) Скільки хло́пчиків? 5) Чи діти че́мні? 6) Чи до́бре вони́ сидя́ть? 7) Яку́ літеру пока́зує їм учи́тель? 8) Де напи́сані літери? 9) Якого́ ко́льору до́шка? 10) Що ві́сить на стіна́х, крім до́шки? 11) На чо́му сидя́ть діти? 12) Що пе́ред ними лежи́ть? 13) Про що пита́є вчи́тель дівчинку? 14) Що ві́дно крізь вікно́? і т. д.

II. 1) Де лежи́ть мале́нька дити́нка? 2) Чому́ вона́ пла́че? 3) Де її со́ска? 4) Де вона́ спа́ла? 5) Що ві́дно на дере́ві над візко́м? 6) Скільки дере́в ми ба́чимо в цьо́му садку́? і т. д.

Літера С
(стор. 12)

1) Хто прийшов додому? 2) Хто зрадив, коли побачив тата? 3) Що тримає тато у правій руці? 4) Що робила мама? 5) Що лежить на ганку коло її ріг? 6) Хто виглядає з вікна? 7) Чому хлопчик усміхається? 8) Що стоїть на вікні в кімнаті? 9) Що стоїть на вулиці? 10) Скільки будинків бачимо по тому боці вулиці? 11) Скільки дерев? 12) Яка це пора року? і т. д.

Літера К
(стор. 13)

1) Хто бавиться з літьми у піжмурки? 2) Куді поховалися дівчатка? 3) Де сховався хлопчик? 4) Чому у мами зав'язані очі? Чи сховався й пєсик? 6) Що він робить? 7) Що лежить перед будою? 8) Що у мами на лівій руці? 9) Що у неї на пальці? 10) Що на шії? 11) Чи у мами довге волоссє чи коротке? 12) Що ми бачимо ще на малюнку? 13) Кого ми бачимо на маленьких малюнках цієї сторінки? 14) Де сидить жаба? 15) Як співає зозуля? 16) Що робить дятел? 17) Що лежить на землі біля курки? і т. д.

Літера и
(стор. 14)

1) Що робить котик? 2) Чому ми знаємо, що він спить? 3) Чи ти так само запліщеш очі, як спиш? 4) Скільки в коті лапок? 5) Чи їх добре видно? 6) Який у нього хвіст? 7) Що котик любить їсти? 8) Чи ти маєш котика? 9) Як його звать? 10) Для чого Бог дав людям і тваринам очі? 11) Для чого в людини вуха? 12) Для чого рот? 13) Для чого людині ніс?

Літера Р
(стор. 15)

1) Де котик Мурко? 2) Скільки котів у кімнаті? 3) Де вони? 4) Що вони роблять? 5) Хто сидить біля столу? 6) Що дівчинка показує мамі? 7) Якою рукою вона показує мамі комара — правою чи лівою? 8) Якою рукою ти пішеш? 9) Що у мами в руках? 10) Що стоїть на столі? 11) Що вісить на стіні? 12) Що лежить на канапі? 13) Чим накрітий стіл? і т. д.

Літера Н
(стор. 16)

1) Де сидить тато? 2) Хто стоїть на ганку біля тата? 3) Кого тримає тато в руках? 4) Що каже тато хлопчикові? 5) Як звать хлопчика? 6) Чи бачиш ти курку на малюнку? 7) Хто її годує? 8) Скільки дерев бачимо ми на малюнку? 9) Чи маєте ви курей? 10) Хто з вас, діти, має курей? 11) Де ваші курі живуть? 12) Чи маєте й півня? 13) Як півень співає? 14) Коли півень співає? 15) Чи маєте курчат? і т. д.

Літера Є
(стор. 17)

1) Як звється хлопчик, про якого ми оце читали? 2) Що він має? 3) Скільки котиків він має? 4) Де котики? 5) Чи великий коник у Романа? 6) Чи маєш ти такого коника? 7) Які забавки ти маєш ще? і т. д.

Літера Л
(стор. 18)

- 1) Що в місці? 2) Хто п'є молоко з миски?
- 3) Скільки кóтиків коло миски? 4) Що рóблять кóтики?
- 5) Як коті мійються? 6) Як мійєшся ти? 7) Чому люди мійються милом?

Малюнок третій і четвертий на стор. 4.

- 1) Що рóбить хлопчик на мал. 3? 2) Як він мійється?
- 3) Чим він бóде витирáтися? 4) Де вísить рушник? 5) Якого кóльору рушник? 6) Хто дає хлопчикові сніданок?
- 7) Що хлопчик їсть? 8) Що він п'є? 9) Що стоїть на столі? 10) Де годинник? 11) Котру́ годину він показує? 12) Чи дóбра погóда надвóрі? 13) Чому ми дóмаємо, що надвóрі гáрна погóда? і т. д.

Літера І
(стор. 19)

- 1) Де тáто? 2) Хто коло річки? 3) Що рóбить малéнька Іра? 4) Де вона сидіть? 5) Чим вона бáвиться?
- 6) Де її лялька? 7) Що ми бáчимо у воді? 8) Що стоїть коло річки? 9) Що рóбить мáма? і т. д.

Літера П
(стор. 20)

- 1) Де тáто? 2) Хто ще пішов до лісу з тáтом? 3) Де пáні Оксáна? 4) Хто з нею на піску? 5) Де малá Іра? 6) Про кóго питає пáні Оксáна малéньку Іру? 7) Хто живе в лісі?
- 8) Чи бáчив ти лисіцю? 9) Де ти її бáчив? 10) Якіх лісових звірів ти знаєш?

Малюнок п'ятий і шóстий на стор. 4.

- 1) Куді йде хлопчик? 2) Чому він поспішає? 3) Як хлопчик одягнений? 4) Що він несе в руці? і т. д.

Літера Е
(стор. 21)

- 1) Що ми бáчимо на малюнку? 2) Що росте в полі?
- 3) Де росте капуста? 4) Чи капуста вже велика? 5) Хто йде доріжкою між капустою? 6) Кого тáто несе? 7) Хто біжить за тáтом і Олénкою? 8) Як звать пéсика? 9) Чи є у вас горóд біля хáти? 10) Що там росте? 11) Хто за горóдом доглядáє? 12) Що тобі смачніше: горóх чи огірóк? і т. д.

Літера В
(стор. 22)

- 1) Що ми бáчимо на малюнку? 2) Де сидіть мáма?
- 3) Що вона плетє? 4) Для кóго мáма плетє свéтрик? 5) Хто коло неї бáвиться? 6) Чим бáвиться Муркó? 7) Що вíдно крізь вікно? 8) Що рóбить тáто надвóрі? 9) Хто стоїть коло тáта? 10) Що показує Олénка тáтові? 11) Якá це порá рóку? 12) Які пори рóку ти знаєш? 13) Якá порá рóку тепер? і т. д.

Літера Д
(стор. 23)

1) Що ми бачимо на малюнку? 2) Як звуться діти, яких ми бачимо на малюнку? 3) Скільки років Дарці? 4) Скільки років має Данило? 5) Де вони? 6) Що ми бачимо над містом? 7) Куді діти дивляться? 8) Чому діти дивляться так уважно на літак? 9) Хто їхній тато? 10) Чи літав ти коли літаком?

Малюнок третій на початку "Букваря":

1. Що ми бачимо на малюнку? 2) Чи велике це місто, чи мале? 3) Чи багато людей на вулицях цього міста? 4) Чи бачиш ти дітей на вулиці? 5) Які авта ми бачимо? 6) Чи є тут і автобуси? 7) Чи великий корабель приїхав до міста? 8) Чого приїхав цей корабель у місто? 9) Хто працює на кораблі? 10) Як підносять робітників пакунки на корабель? 11) Скільки човнів коло корабля? 12) Чи бачимо ми людину, що ловить рибу? 13) Хто літає над кораблем? і т. д.

Літера Б
(стор. 24)

1) У кого були Павло й Віра? 2) Де вони обідали? 3) Що вони пили по обіді? 4) Що робив дідусь по обіді? 5) Куді бабуся повела дітей по обіді? 6) Що бачили діти в парку? 7) Де вони сіли? 8) Хто побіг з дітьми до парку? 9) Як звуть бабиного псика? 10) Що він робив у парку? 11) Що розповідала бабуся дітям? 12) Чи маєте ви псика? 13) Як його звуть? 14) Чи має ваш псик будинок? 15) Хто ту будинок збудував? і т. д.

Літера Г
(стор. 25)

1) Скільки дітей коло школи? 2) Що діти роблять? 3) Як звється гра, в яку діти бавляться? 4) Хто з дітей грає вівка? 5) А хто гусак? 6) Хто з дітей господар? 7) Як кличе господар гусей до хати? 8) Чому він кличе гусей? 9) Чи вовк уже зловив когось? 10) Чи весело дітям бавитися? 11) Чи грав ти колись у гру "гуси"? і т. д.

Літера Ш
(стор. 26)

1) Чи далеко наша школа від вашої хати? 2) Чи велика наша школа, чи мала? 3) Скільки в школі кімнат? 4) Де висить у класі шкільна дошка? 5) Що стоїть коло дошки? 6) Що лежить на столі? 7) Які вікна в школі? 8) Якого кольору стіни? 9) Чи добре видно на дошку? 10) Чи тепло в школі? 11) До якої класи ходиш ти? 12) Скільки учнів у нашій класі? і т. д.

Літера ь
(стор. 27)

1) Хто розмовляє при столі? 2) Як звуть цих двох братів? 3) Про що просить Лесь свого брата? 4) Що вони їдять? 5) Чи часто мама варить тобі кашу? 6) Яку кашу любиш ти: солону чи солонку? 7) Чи маєш ти брата? 8) Чи маєш ти сестру? 9) Скільки твоєму братові років? 10) Скільки років сестрі? 11) Чи бавишся ти з ними? і т. д.

Літера З
(стор. 28)

1) Яка порá ро́ку на цьому малю́нку? 2) Коли па́дав сніг? 3) Де ба́вилися ра́нком Павлу́сь і Васи́ль? 4) Чо́му вони́ зме́рзли? 5) Куди́ вони́ прибі́гли? 6) Про що во́ні бу́дуть просі́ти бабу́сю? 7) Яка́ ка́зка їм подо́бається? 8) Чи зна́єш ти ка́зку про во́вка й бі́лку? 9) Які казкі́ зна́єш ти? 10) Хто то́бі розпо́відає казкі́? і т. д.

Літера Я
(стор. 29)

1) Яка́ роді́на у Я́кова Коваля́? 2) Як зву́ть його́ сестру́? 3) Куди́ пі́дуть увече́рі ма́ма, Яся та Які́в? 4) Чого́ вони́ пі́дуть до сусі́дів? 5) Як зву́ть сусі́дських діте́й? 6) Чо́му та́то не пі́де до сусі́дів? 7) Чо́му не пі́де до сусі́дів бабу́ся? 8) Чи є в те́бе бабу́ся? 9) Чи ти її́ ду́же лю́биш? 10) Чи розпо́відає тво́я бабу́ся то́бі казкі́? 11) Чи розпо́відає то́бі казкі́ ма́ма? 12) Про що розпо́віда́ють то́бі та́то й діду́сь? 13) Чи бува́є у ва́шій роді́ні на Різдво ялі́нка? 14) Хто прикраша́є ялі́нку? і т. д.

Літера Ф
(стор. 30)

1) Де фа́рма дя́дка Фе́дора? 2) Чи вели́ку фа́рму він ма́є? 3) Які́х тварі́н ма́є дя́дко Фе́дір на свої́й фа́рмі? 4) Що п'ю́ть коро́ви й теля́тко? 5) Скільки́ куре́й ми ба́чимо на малю́нку? 6) Що ро́бить та́то? 7) Де працю́є тра́ктор? 7) Де а́вто? 8) Чи вже поспі́ли на де́реві гру́ші? і т. д.

Літера Ю
(стор. 31)

1) Скільки́ діте́й ма́ють ма́ма Ю́лія й та́то Іва́н? 2) Як вони́ назва́ли свої́х діте́й? 3) Чи любля́ть їхні ді́ти свої́х батькі́в? 4) Чи любля́ть ді́ти одне́ одного́?

Малю́нок на стор. 7.

1) Що ми ба́чимо на малю́нку? 2) Що ро́бить фа́рмер? 3) Кого́ напува́є хло́пець? 4) Хто п'є во́ду з відра́? 5) Хто пла́ває у воді́? 6) Куди́ йде сви́ня? 7) Чого́ ку́рка клі́че курча́т? 8) Де пасу́ться коро́ви й вівці́? 9) Що ї́сть цапо́к? 10) Скільки́ буді́нків ба́чимо на малю́нку? і т. д.

Літера Й
(стор. 32)

1) Про що розмовля́є Йо́сип із бабу́сею? 2) Що зва́рила бабу́ся Йо́сипові на сніда́нок? 3) Що Йо́сипові смачні́ше: кака́о чи молоко́? 4) З чим п'є Йо́сип кака́о? 5) Чи соло́дке воно́ йому́? 6) За що Йо́сип дяку́є бабу́сі? 7) Куди́ він поспіша́є? 8) Що ка́же йому́ бабу́ся? 9) Що дала́ то́бі сьогодні́ ма́ма посні́дати? 10) Який сніда́нок прині́с ти сьогодні́ до шко́ли? 11) Чи їсі́ ти я́блука, гру́ші, пома́ранчі́? 12) Що то́бі з цих о́вочі́в найсмачні́ше? і т. д.

Літера Ч
(стор. 33)

1) Що ми ба́чимо на малю́нку? 2) Що стої́ть на сто́лі? 3) Що в ча́йнику? 4) Хто нали́ває ча́ю в чашкі́? 5) Що доли́ває ма́ма до ча́ю? 6) Хто сніда́є? 7) Чого́ ді́ти

поспішають? 8) Куді вони йдуть? 9) Чи ти ходиш до школи, чи їздиш? 10) Чим ти їздиш до школи? 11) Чи ходять трамвай по вашій вулиці? 12) Чи далеко від вашої хати зупинка трамвая? 13) Скільки коштує дорога до школи трамваем? і т. д.

Літера Ж
(стор. 34)

1) Де живуть жаби? 2) Чи вміють жаби плавати? 3) Коли жаби стрибають? 4) Що жаби їдять? 5) Де живуть жуки? 6) Що жуки їдять? 7) Чим жаби допомагають людям? 8) Чи жуки теж допомагають людям? 9) Якого кольору жаби? 10) Якого кольору жуки? і т. д.

Літера Х
(стор. 35)

1) Яка ваша хата? 2) Чи суха вона? 3) Чи багато в вашій хаті кімнат? 4) Чи високі кімнати? 5) Які в ній вікна? 6) Що є коло хати й перед хатою? 7) Що є за хатою? 8) Що росте на городі? 9) Чи любиш ти їсти зелений горіх? 10) Якого кольору огірки? 11) Якого кольору капуста? і т. д.

Літера Ї
(стор. 36)

1) Чи далеко Рідна Школа від вашої хати? 2) Як їдете ви до Рідної Школи? 3) Чи любите ви їздити до школи поїздом? 4) Куді ви дивитесь у поїзді? 5) Що видно з вікна поїзду? 6) Що роблять учні коло школи, коли ви приїждите до школи? 7) Які дитячі ігри ти знаєш? 8) З ким ти бавишся в школі на перервах? і т. д.

Літера Ш
(стор. 37)

1) Яка погода надворі? 2) Як виглядають дерева, кущі, квіти, земля? 3) Чому не співають пташки? 4) Де Івась та Галья? 5) Що вони роблять? 6) Що робить мама? 7) Чим пахне з кухні? 8) Чи часто варять борщ у вашій родині? 9) Яку горідину кладуть у борщ, коли його варять? 10) З чим їдять борщ? і т. д.

Літера Ц
(стор. 38)

1) Коли ми ходимо до церкви? 2) Про що ми в церкві молимося? 3) Де ми ставимо свічки? 4) Куді ми в церкві кладемо квіти? 5) Чи ходиш ти до церкви щонеділі? 6) Чи далеко церква від вашої хати? 7) Чи ви туди ходите, чи їдете? 8) Чим ви їдете до церкви? і т. д.

Літера Г
(стор. 39)

1) Де ганок у нашій хаті? 2) Коли вся наша родина сидіє на тому ганку? 3) Що ми на ганку робимо? 4) Що сталося вчора з малим Юрчиком? 5) Чому Юрчик заплакав? 6) Що йому сказав дідусь? 7) Чи є у вас ганок перед хатою або за хатою? 8) Чи сидіє хтось із вас часом на тому ганку? 9) Чи сидіє ваша родина українських пісень? 10) Які українські пісні ти знаєш? 11) Яку українську пісню ти любиш? і т. д.

Літери Дж
(стор. 40)

1) Куді ходіли учні вчора зі своїм учителем? 2) Що вони побачили в лісі під дубом? 3) Де вони сіли відпочити? 4) Яка була вода у джерелі? 5) Хто прилітав до джерела? 6) Чого пташки та бджоли прилітали до джерела? 7) Що показував учитель учням? 8) Чи був ти колись у великому лісі? 9) Чи ходив ти коли до лісу по грибі? і т. д.

Малюнок лісу на 8 стор.

1) Що ми бачимо на цьому малюнку? 2) Скільки дітей ми бачимо в лісі? 3) Що робить хлопчик? 4) Що він тримає в руках? 5) Що він вловив? 6) Що стоїть на землі коло нього? 7) Що робить дівчинка? 8) Що вона тримає в руці? 9) Хто пролітає над річкою? 10) Яка пташка сидить на дереві? 11) Хто ще сидить на дереві? 12) Скільки зайчиків ти бачиш? 13) Чи бачиш ти на малюнку грибі? 14) Де летить метелик? 15) Куді біжить їжак? 16) Що робить родина лисіць? 17) Чи видно хати на малюнку? 18) Де ящірка? 19) Хто літає над лісом? і т. д.

Літери Дз
(стор. 41)

1) Де стоїть дзвіниця? 2) Що вісить на дзвіниці? 3) Які бувають дзвони? 4) Як дзвонять великі дзвони? 5) Як дзвонять малі дзвони? 6) Куді дзвони клічуть людей? 7) Чого люди ходять до церкви? 8) Про що люди моляться у церкві? і т. д.

Апостроф (')
(стор. 42)

1) Куді ходять хлопчики бавитися у м'яча? 2) Чим вони б'ють м'яч? 3) Куді часто падає м'яч? 4) Де вони м'яча шукають? 5) Куді вони йдуть спочивати? 6) Де вони сидають? 7) Що вони п'ють? 8) Чому трава коло джерела свіжа й зелена? 9) Чи довго хлопчики спочивають на м'якій зеленій траві? 10) Коли вони йдуть додому? 11) Чи любиш ти бавитися у м'яча? 12) Де ти бавишся у м'яча? 13) З ким ти бавишся у м'яча? і т. д.

Наша
Батьківщина
(стор. 44)

1) Хто ми? 2) Як зветься батьківщина наших предків? 3) Де народилися й жили наші батьки? 4) Чи далеко від нас Україна? 5) Чи велика Україна? 6) Які там гори? 7) Які там міста? 8) Як зветься велика українська річка? 9) Які великі українські міста ти знаєш? 10) Яка мова наша рідна мова? 11) Де ми вчимося української мови? і т. д.

Тарас
Шевченко
(стор. 45)

1) З ким розмовляє Оля? 2) Чий портрет вісить на стіні? 3) Хто такий Тарас Шевченко? 4) Чи багато віршів написав Тарас Шевченко? 5) Як зветься книжка його віршів? 6) Чи є в ній малюнки? 7) Чи є у вашій хаті книжка віршів Тараса Шевченка "Кобзар"? 8) Чи часто ти її роздивляєшся? 9) Чи знаєш ти якийсь вірш Тараса Шевченка? і т. д.

Іван
Франко
(стор. 46)

1) З ким бавиться Юрчик? 2) Хто його кліче?
3) Чого бабуся кліче дітей? 4) Де сидають діти? 5) Хто на-
писав казку, яку бабуня хоче прочитати дітям? 6) Хто
такий Іван Франко? 7) Кого дуже любив Іван Франко?
8) Що Франко написав для дітей? 9) Які казки Івана Фран-
ка ти чув? 10) Чи ти вже пробував сам читати якусь
казку? і т. д.

Сміховинка
(стор. 47)

1) Що каже мама Юрчикові? 2) Чи хоче Юрчик
піти з мамою до крамниці? 3) Про що він просить маму?
4) Для чого потрібні будуть мамі цукерки? 5) Чому пла-
катиме Юрчик по дорозі? і т. д.

ЗАГАДКИ

1) Один говорить, два слухають, а два дивляться.
Що це?

2) Коли мене немає — усі чекають, коли я йду —
усі тікають.

3) Влітку літає, а зимою спить.

4) “Що це? Що це?” — всі кричать, — “білі мухи
он летять!”

5) На землі стрибає, а у воді плаває.

6) Хто над нами догори ногами?

7) Рідке, а не вода, біле, а не сніг. Що це?

8) Хто без ложки їсть?

9) Маленький хлопчик у сирій сорочці, у дворі стри-
бає, крихті збирає.

10) Зелений і довгий, добрий, як солоний. Що це?

ВІЛЬНОРУЧНА ВПРАВА

Катерина ПЕРЕЛІСНА

РУХАНКА

Станьмо, діти, рівненько,
Отак! Отак!
Вклонімось низенько,
Отак! Отак!
Далі руки отак в боки...
Веселенько підем в скоки!...
Отак усі стриб-стриб!...
А ніжками диб-диб!...
Вгору ручки піднімай
І всі разом присідай!
Станьмо знов рівненько...

ВІДПОВІДІ НА ЗАГАДКИ

1.	язик, вуха, очі
2.	..... дощ
3.	комар, муха, жук
4.	сніг
5.	жаба
6.	муха
7.	..... молоко
8.	тварини, пташки
9.	горобець
10.	огірок

В І Р Ш І

УКРАЇНЕЦЬ

Українець я маленький.
Україна — край рідненький.
Вірний син я свого роду —
Українського народу.

С. Воробкевич

РІДНА МОВА

Мово рідна, слово рідне, —
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
Тільки камінь має!

Л. Полтава

ГОЙДАЛКА

Я на гойдалці гойдаюсь,
Як умію, розважаюсь.
Раз угору! Два уніз!
Хоч дивись, хоч не дивись!

Я на гойдалці гойдався,
Як умів, так розважався.
Підлітав я до висот:
З мене віросте пілót!

Г. Чорнобіцька

ВЕДМЕДИК

Я ведмедика люблю,
Не скубу його й не б'ю,
А беру малого в ліжку,
Пригорну і вкрию ніжки,
Заспіваю: "Люлі-лю,
Я ведмедика люблю!"

УКРАЇНКА

Українка я маленька.
Українці батько й ненька.
Українці вся родина,
Всім нам мати — Україна!

Т. Шевченко

Учітєся, браті мої,
Думайте, читайте,
І чужого наuczайтєся, —
Свого не цурайтєся:
Бо хто матір забуває,
Того Бог карає!

Р. Завадович

ГАЛЯ

Я — білявка Галя,
Дівчинка маленька,
Віршиком вітаю
Нашого Шевченка.

Я портрét Шевченка
Приберу в зелене,
Щоб Тарас з портрета
Усміхнувсь до мене.

Г. Чорнобіцька

ГУСАЧОК

Гусачка я в місці м'ю,
Добре м'ю крила й ш'ю.
Хоч розхлюпалась вода,
Та від того не біда:
Вже скупався гусачок.
Дайте швидше рушничок!

М. Стельмах

ЗАЄЦЬ

Заєць спати захотів.
Сам постелю постелів.
Сам приніс собі подушку,
Підмостів собі під вушко.
Але в зайця довге вушко —
Все звисає із подушки.

Р. Завадівич

ТРУСЬ

Під кущиком у парку
Живе сірєнький трусь —
Про це лиш знає Марко,
Одάρка і Павлусь.

Ми все несем під кущик
То хліба, то листків,
Щоб зайчик-побігунчик
Голодний не сидів.

М. Стельмах

КОТИК

Котик мівся язичком.
Я прийшов із рушничком.
“Ось” — кажу, — “тобі приніс:
Вітри вушка, вітри ніс!”
На рушник не глянув котик —
Вітер лапкою свій ротик.

ПТАШКІ

Щебетали пташечки
За вікном: ці-цір!
Викликали Ясочку:
“Віглянь-но надвір!

Ти давала хліба нам
Лютої зимі,
Тож тобі тепер: ці-цір!
Дякуємо ми!”

РАХУЙМО!

1 — одін	11 — одинадцять	21 — двадцять одін
2 — два	12 — дванадцять	22 — двадцять два і т. д.
3 — три	13 — тринадцять	30 — тридцять
4 — чотири	14 — чотирнадцять	40 — сорок
5 — п'ять	15 — п'ятнадцять	50 — п'ятдесят
6 — шість	16 — шістнадцять	60 — шістдесят
7 — сім	17 — сімнадцять	70 — сімдесят
8 — вісім	18 — вісімнадцять	80 — вісімдесят
9 — дев'ять	19 — дев'ятнадцять	90 — дев'ятдесят, дев'яносто
10 — десять	20 — двадцять	100 — сто

УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ СЛОВНИК

А, М

ма́ма — mother

О, Т

та́м — there, over there

та́то — father

та — and

то́ — there is, that is

У

ту́т — here

С

сама́ — she is alone

К

кум-кум — (frog)

ко-ко-ко — (hen)

тук-тук — (woodpecker)

ку-ку — (cuckoo)

И

ми — we

ти — you

ко́тик — little cat

куто́к — corner

у кутку́ — in the corner

ма́ти — mother

о́ко — eye

у ма́ми — mother has

Р

три — three

комáр — mosquito

рука́ — hand, arm

Н

син — son

ку́рка — hen

на! — take!

носі́! — carry!

носі́ти — to carry

так — yes

Є

ма́є — (he, she, it) has

ма́ємо — (we) have

ма́ти — to have

ко́ник — small horse

у Рома́на є — Roman has

Л

о́т — here

ми́ска — bowl

у ми́ску — into the bowl

ко́ло — by, near, beside

нали́ли — (we) poured into

нали́ти — to pour into

молоко́ — milk

ми́ємо — (we) wash

ми́ти — to wash

ми́ло — soap

ру́ки — hands

лис — fox

І

ліс — wood, forest,

лісо́к — small wood, woods

у ліску́ — in the small wood

ріка́ (річка) — river

мала́ — little, small

мали́й — little, small

ма́ло — little, not much

сіла — (she) sat down

сісти — to sit down

си́ла — strength

ко́ло лісу́ — by the wood

ко́ло ріки́ — by the river

П

пан — Mister

па́ні — Lady

пісо́к — sand

на піску́ - - on the sand

і — and

пита́є — (she) asks

пита́ти — to ask

про — about

пікні́к — picnic

Е

літо — summer
 тепер — now
 місто — town
 коло міста — near the town
 поле — field
 на полі — in the field
 ліпа — lime-tree
 коло ліпи — by the lime-tree
 росте — (it) grows
 рости — to grow
 капуста — cabbage
 несе — (he, she, it) carries
 нести — to carry
 песик — little dog
 пес — dog

В

влітку — in the summer
 тепло — it is warm
 вітер — wind
 вітру немає — there is no wind
 вікно — window
 він — he
 вона — she
 плетє — (she) is knitting
 плести — to knit
 свєтрик — sweater
 кіт — cat
 мїє — (he) is washing
 мїти — to wash
 авто — motor-car, car
 всім — to all, to everybody
 всі — all, everybody
 вєсело — it is gay, it is fun

Д

літак — plane
 велїкі — big, large
 велїкий — big, large
 діти — children
 сім — seven
 рік — year
 роки — years
 (два) роки — (two) years
 вісім — eight

вони — they
 в місті — in town, in the city
 над містом — over town, over the city (in the sky)
 пролітає - - (it) is flying by
 пролітати — to fly by
 пілót — pilot
 літає — (he, she, it) flies
 літати — to fly
 в — in

Б

дід — grandfather
 баба — grandmother
 були — (they) were
 бїти — to be
 обїдали — (they) had lunch
 обїдати — to have lunch
 обїд — lunch
 по обїді — after lunch
 пили — (they) drank
 пїти — to drink
 кава — coffee
 потїм — later
 спав — (he) slept
 спати — to sleep
 канáпа — settee
 повелá — (she) led (them)
 повести — to lead
 внўки — grandchildren
 до пáрку — to the park
 парк — park
 лáва — bench, seat
 на лáві — on the bench
 дуб — oak
 під дўбом — under the oak
 травá — grass
 на траві — on the grass

Г

гўси — geese
 гусáк — gender
 гўска — goose
 грáли — (they) played
 грáти — to play
 вовк — wolf

був — (he) was
бу́ти — to be
госпо́дар — host, keeper
го́лосно — loudly
гукáв — (he) called
гукáти — to call
додóму — homewards
недалéко — not far from here
тікáли — (they) fled
тікáти — to flee, to run away
ловй́в — (he) was catching
ловй́ти — to catch

Ш

на́ша — our (she)
наш — our (he)
шко́ла — school
далéко — far away
від — from
дім — house
домй́ — houses
бага́то — plenty of, many
кімна́та — room
стіна́ — wall
на стіні́ — on the wall
до́шка — blackboard, board
стіл — table
столи́ — tables
на столі́ — on the table
шма́тка — duster, rag
вйтира́ти — to wipe
вікна́ — window, host, keeper
білі — white (many)
білий — white (he)
те́пло — it is warm
до́бре ві́дно — visibility is good

Ь

брат — brother
брати́ — brothers
ко́ло тебе́ — near you
сі́ль — salt
посу́нь — push, move
посу́нути — to push, to move
до мене́ — towards me
будь ла́ска — please
тобі́ — to you

ка́ша — grits, groats, porridge
несоло́ний — unsalted
посо́лі! — put some salt on it!
посо́лити — to salt
до́сить — enough
солóний — salted, salty
тре́ба — it is necessary
спаси́бі! — thank you!
кінь — horse
коро́ва — cow

З

зимá — winter
зы́мно — it is cold
ра́нком — in the morning
ра́нок — morning
па́дав — (it) was falling
па́дати — to fall
сніг — snow
ві́є — (it) blows
вія́ти — to blow
ві́тер — wind
помéрзли — (they) got cold
ме́рзнути — to be cold
надво́ри — outside
прибі́гли — (they) came running
бу́дуть проси́ти — (they) will ask
розказа́ти — to tell
ка́зка — tale, story
про — about
бі́лка — squirrel
зуб — tooth

Я

ялі́нка — Christmas tree
я — I
у мене́ є — I have
мату́ся — dear mother
сестра́ — sister
се́стри — sisters
бабу́ся — grandmother
пй́демо — (we) shall go
пй́дуть — (they) will go
пй́ти — to go
не пй́дуть — (they) will not go
сього́дни — to-day

сусіди — neighbours
з на́ми — with us
робóта — work
ба́гато робóти — plenty to do,
plenty of work
боля́ть (зúби) — to have a toothache
болі́ти — to have a pain, hurt
зúби — teeth
до́нька — daughter

Ф

дядько — uncle
фа́рма — farm
фа́рмер — farmer
на фа́рмі — on the farm
невели́кий — small
за мі́стом — in the country
коро́ва — cow
коро́ви — cows
свиня́ — pig
сві́ні — pigs
ку́ри — poultry, chickens
недале́ко — not far from, near
фа́брика — factory
ро́блять — (they) make
ро́бити — to make
рі́зний — various
фа́рба — paint
кінь — horse
ко́ні — horses

Ю

мо́я — my, mine
ма́ють — (they) have
ма́ти — to have
оди́н, одно́го — one
одна́, одну́ — one
до́ня — daughter
назва́ли — (they) named
назва́ти — to name
лю́бимо — (we) love
лю́бити — to love
до нас — to us
до́брый — good
ласка́вий — kind
оди́н о́дного — one another
батькі́ — parents

И

дай! — give!
да́йте! — give!
да́ти — to give
зварі́ла — (I) cooked
зварі́ти — to cook
кака́о — cocoa
люблю́ — (I) love
лю́бити — to love, to like
пий! — drink!
пий йо́го! — drink it!
пи́ти — to drink
бу́лка — roll
солóдкий — sweet
солóдка бу́лка — bun, sweet roll
дякую́! — thank you!
дякува́ти — to thank
сніда́нок — breakfast
іди́ з Бо́гом! — God be with you!
Бо́г — God
до́брый (на смак) — tasty, good

Ч

час — it is time
ча́йник — teapot
чай — tea
ча́шка — cup
чашкі́ — cups
тарі́лка — plate
тарі́лкі — plates
ма́сло — butter
си́р — cheese
мед — honey
налива́є — (he, she) pours into
налива́ти — to pour into
долива́є — (she) is pouring into
долива́ти — to pour into, to add
тоді́ — then
туда́ — into it
снідаю́ть — (they) have breakfast
сніда́ти — to have breakfast
поспіша́ють — (they) hurry
поспіша́ти — to hurry
бо́ — because
іти́ — to go

Ж

жук — beetle
жуки́ — beetles
жа́ба — frog
жа́би — frogs
й — and
живу́ть — (they) live
жи́ти — to live
водá — water
у воді́ — in the water
пла́вають — (they) swim
пла́вати — to swim
земля́ — ground
на землі́ — on the ground
стриба́ють — (they) jump
стриба́ти — to jump
году́ються — (they) feed on
годува́тися — to feed on
му́шка — fly
садóк — garden, orchard
у садку́ — in the garden
ли́стя — leaves
де́рево — tree

Х

ха́та — house
за ха́тою — behind the house
га́рний — beautiful
сухий — dry
ку́хня — kitchen
висо́кий — tall, high
пе́ред — in front of
квіти́ — flowers
горо́д — garden
на горо́ді — in the garden
росту́ть — (they) grow
рості́ — to grow
огіро́к — cucumber
огі́ркі — cucumbers
горо́х — peas
квасо́ля — beans
карто́пля — potatoes

Й

по́їзд — train
ду́же — very

Рідна Шко́ла — Ukrainian School

ко́жний — each, every
субо́та — Saturday
до неї́ — to it
або́ — or
авто́бус — bus
їзди́мо по́їздом — (we) go by train
їзди́ти по́їздом — to go by rail
ди́вимося — (we) look
ди́вїтися — to look
приво́зить — (it) brings
приво́зити — to bring
вже́ — already
є́ — there is, there are
у́чень — pupil
у́чні — pupils
їх ба́гато — they are many
ба́вляться — (they) are playing
ба́витися — to play
ми́шка — mouse
весе́ло — gayly, happily
їм весе́ло — they are happy

Щ

до́щ — rain
іде́ дощ — it is raining
ку́щі — shrubs, bushes
мо́крий — wet
ховáються — (they) hide
ховáтися — to hide
співа́ють — (they) sing
співа́ти — to sing
чита́ють — (they) read
чита́ти — to read
ва́рить — (she) is cooking
варі́ти — to cook
щось — something
па́хне — (it) smells
па́хнути — to smell
борщ — beet soup, borsch
чи? — is it?
сметáна — sour cream
хлі́б — bread
з ку́хні — from the kitchen
хо́лодно — it is cold
де́рево — tree

дерéва — trees
квітка — flower
квіти — flowers

Ц

цёрква — church
у цёркві — in the church
це — this
якій — which
хóдимо — (we) go
ходіти — to go
щосубóти — every Saturday
щонеділі — every Sunday
мóлимося — (we) pray
молітис́я — to pray
Україна — Ukraine
українець — Ukrainian
святій — saint
святий óбраз — Sacred Image
цілу́ємо — (we) kiss
цілува́ти — to kiss
ста́вимо (свічкі) — (we) light
(candles)
ста́вити (свічкі) — to put, to set
(candles)

свічка — candle
принóсимо — (we) bring
принóсити — to bring
кладемо́ — (we) place, we put
кла́сти — to place, to put

Г

га́нок — porch, entrance
ко́ли — when
пого́да — weather
увéчорі — in the evening
вся — all
роді́на — family
сідáє — (she) sits down
сідáти — to sit down
на то́му га́нку — on the porch
украї́нський — Ukrainian
пі́сня — song
пі́сні — songs
вчо́ра — yesterday
упáв — (he) fell
упáсти — to fall

набі́ти гу́лю — to bruise oneself
голо́ва — head
пла́кав — (he) was crying
пла́кати — to cry
сказа́в — (he) said
сказа́ти — to say
га́ва — booby

Дж

джерелó — well, spring
учі́тель — teacher
побáчили — (we) saw
побáчити — to see
дуб — oak
під дубом — under the oak-tree
щоб — in order that
чы́стий — clean
му́ха — fly
бджола́ — bee
бджóли — bees
приліта́ли — (they) flew
приліта́ти — to fly
мале́нький — small
відпочі́ти — to rest
пі́ти — to drink

Дз

дзві́ниця — belltower
бі́ля — near, by, at
висóкий — tall
ві́сять — (they) hang
ві́сити — to hang
дзвóни — bells
дзвóнять — (they) ring
дзвоні́ти — to ring
го́лосно — loudly
ті́хше — not so loud, quieter
кльчуть — (they) call
клькати — to call
лю́ди — people

Апóстроф — apostrophe (')

м'яч — ball
б'ю́ — (I) hit
б'емо́ — (we) hit
бі́ти — to hit
нога́ — foot, leg

но́ги — feet, legs
леті́ть — (it) flies
леті́ти — to fly
у́гору — up
ча́сом — sometimes
бу́р'ян — weed
шукáємо — (we) look for
шукáти — to look for
ідемо́ — (we) go
і́ти — to go
м'я́кий — soft, tender
зелéний — green
п'ю́ — (I) drink
п'ємо́ — (we) drink
пі́ти — to drink
несемо́ — (we) carry
не́сти — to carry
до́дому — home
лімо́нада — lemonade
неха́й м'яч спочи́не! — let the ball
rest!
Абе́тка — alphabet

Ба́тьківщина

ба́тьківщина — native country
fatherland
наро́дилися — (they) were born
наро́дитися — to be born
жи́ли — (they) lived
жи́ти — to live
кра́їна — country
гора́ — mountain
широ́кий — broad
Ки́їв — Kiev (Kyiv)
Льві́в — Lviv
Ха́рків — Kharkiv
Дніпро́ — Dnieper (Dnipro)

Т. Шевче́нко

чий — whose
портре́т — portrait
хто? — who?
хто та́кий? — who is that?
по́ет — poet
люди́на — man, person
пи́ше — (he) writes
писáти — to write
вірш — poem

написа́в — (he) wrote
писáти — to write
ці́лий — whole
кни́жка — book
звэ́ться — its name is, its title is
кобза́р — kobza-player
чи мо́жна? — is it possible?
подиви́тися — to look at
за́раз — at once
дам — (I) will give
да́ти — to give
малю́нки — pictures
мату́сенька — dear mother

І. Франко́

де? — where?
іди́ть до ме́не — come to me
і́ти — to come, to go
почита́ю — (I) shall read
почита́ти — to read
ка́зка — tale, story
казки́ — tales, stories
ціка́во — this is very interesting
ціка́вий — interesting
хло́пчик — boy
любі́в — (he) loved
любі́ти — to love
слуха́йте! — listen!
слуха́ти — to listen
лиси́ця — fox
ціка́ві казки́ — interesting tales,
stories

Сміхові́нка

сміхові́нка — joke
ходи́м! — Let's go! come with me!
крамни́ця — shop
ма́сло — butter
візьмі́ть! — take!
із собо́ю — with you
цукерки́ — candies
чому́? — why?
коли́ — when
по дорóзі — on the way
дорóга — way, road
дава́ти — to give
купи́ти — to buy

Україна

сла́вний — famous
ща́стя — happiness
рай — paradise
сві́т — world

на сві́ті — in the world
кращи́й — better, more beautiful
кращи́й за — more beautiful than
Рі́дний Кра́й — Native Land

С Л О В Н И Й Д І Я В І Р Ш І В

Українець

украї́нець — Ukrainian boy
я — I
мале́нький — little
Украї́на — Ukraine
кра́й — country
рі́днє́нький — native, dear
ві́рний — faithful
син — son
рі́д — people
наро́д — nation

Українка

украї́нка — Ukrainian girl
ба́тько — father
й — and
не́нька — mother
вся — all
роді́на — family
ма́ти — mother

Рідна Мова

рі́дна мо́ва — Ukrainian
(native) language
рі́дне сло́во — Ukrainian
(native) word

хто — who
забува́є — (he) forgets
забува́ти — to forget
той — that
гру́ди — chest
серде́нько — heart
ті́льки — only
ка́мінь — stone
ма́є — (he) has
ма́ти — to have

Учі́тесь!

учі́тесь! — learn!
учі́тися — to learn
бра́ті — brothers
мої́ — my, mine
ду́майте! — think!
ду́мати — to think
чита́йте! — read!
чита́ти — to read
науча́йтесь! — learn!
навча́тися — to learn
чужи́й — foreign
не цура́йтесь! — don't avoid!
цура́тися — to avoid
свого́ — our
бо — because
хто — who
ма́тір — mother
забува́є — (he) forgets
забува́ти — to forget
Бог — God
кара́є — (He) punishes
кара́ти — to punish

Го́йдалка

го́йдалка — swing
го́йдаюсь — (I) swing
го́йдатися — to swing
як умію́ — the best I know how
у́міти — to be able, to know how
розважа́юсь — (I) amuse myself
розважа́тися — to amuse oneself
раз — one
уго́ру — up
два — two
уни́з — down

хоч дивісь — look if you like
хоч не дивісь — don't look
дивітися — to look
підлітав — (I) swung up
підлітати — to swing up
висота — height
до висот — to the heights
з мене віросте — I shall become. be
виростати — to grow up
пілót — pilot

Галя

білявка — blonde
дівчинка — little girl
віршик — poem, little poem
вітаю — (I) greet
вітати — to greet
портрет — portrait
приберу́ — (I) shall decorate
прибрати — to decorate
зелене — greens
усміхнутися — to smile
до мене — to me

Ведмедик

ведмедик — little teddy-bear
я люблю — I love
не скубу́ — (I) don't pull out, pluck
ску́бти — to pull out, pluck
не б'ю — I don't hit
біти — to hit
беру́ — (I) take
ліжка — bed
в ліжку — in the bed
пригорну́ — (I) shall embrace, hug
пригортати — to embrace, hug
вкрію́ — (I) shall cover
вкріти — to cover
ніжки — little feet
заспіваю́ — (I) shall sing
заспівати — to sing

Гусачок

гусачок — little gander
міска — bowl
мію — (I) wash
міти — to wash

дóбре мію — (I) am washing well
кρίла — wings
шія — neck
розхлю́палась — (it) splashed
розхлю́патися — to splash
водá — water
від то́го не біда́ — no harm done
вже — already
скупáвся — (he) had a bath
скупáтися — to take a bath
да́йте! — give!
дава́ти — to give
шві́дше — quicker
рушничóк — towel

Зáєць

за́єць — hare, rabbit
спа́ти — to sleep
захотів — (he) wished
захотіти — to wish
сам — on his own, himself
постеля́ — bed
постелів — (he) made his bed
постеліти — to make a bed
приніс — (he) brought
принести́ — to bring
собі́ — for himself
пóдушка — pillow
підмостів — (he) put under
підмостіти — to put under
вúшко — ear
під вúшко — under the ear
але́ — but
дóвгий — long
все — still
звиса́є — (it) hangs over
звиса́ти — to hang over

Кóтик

кóтик — little cat
мівся — (he) washed himself
мітися — to wash oneself
язі́к — tongue
язичóк — little tongue
прийшо́в — (I) came
прийти́ — to come
із — with

рушничок — towel
ось — here
кажу́ — (I) say
казати́ — to say
тобі́ — to you
приніс — (I) brought
принести́ — to bring
вiтри! — dry yourself!
витирати́ — to dry
ніс — nose
на рушник — on the towel
не глянув — (he) did not look at
глянути — to look
вiтер — (he) dried
лапка — paw
свiй — his
рiтик — mouth

Трусь

трус — hare
кущик — shrub, bush
пiд кущиком — under a shrub
парк — park
у паркy — in the park
живе́ — (he) lives
жити́ — to live
сiрeнький — grey
про це — about it
знае́ — (he) knows
знати́ — to know
лиш — only
ми — we
все — always
несем — (we) carry

нести́ — to carry
хлiб — bread
листки́ — leaves
то... то... — now... now...
зайчик-побiгунчик — hare
голодний — hungry
не сидiв — (he) was not sitting

Пташки

пташки́ — birds
щебетали́ — (they) twittered, chirped
щебетати́ — to twitter, to chirp
пташечки — little birds
за вiкном — behind the window
вiкно́ — window
виклика́ли — (they) called out
виклика́ти — to call out
вiглянь-но — have a look
вiглянути — to have a look
надвiр — outside
ти — you
давала́ — (you) gave
давати́ — to give
хлiб — bread
нам — to us
лютий — vicious
зимá — winter
лютої зимi — during the cold winter
тож — therefore
тепер — now
тобі́ — to you
дякуемо́ — (we) thank
дякувати́ — to thank
ми — we

П І С Л Я С Л О В О

Двомовність переважної більшості українських дітей на еміграції — незаперечний факт. Це ставить перед нашою Рідною Школою вимогу переглянути методи викладання й уживані в школі підручники та шукати найлегших шляхів якнайскорше збагатити мізерний лексикон, з яким діти приходять до школи.

Навчання української мови наших двомовних дітей не є легке завдання. Хоч вони, власне кажучи, ні одної, ні другої мови не знають, як слід було б знати в їхньому віці, але їм усе ж таки далеко легше розмовляти англійською мовою, яку вони щодня чувають від товаришів і якої їх вчать п'ять днів на тиждень в англійській школі. Разом із тим у перші роки свого життя вони чули українську мову від батьків, чувають її й дотепер. Таким чином українська мова не є для них цілком незнаною, а скорше забутою. Отже, для наших двомовних дітей мусимо шукати якогось спеціального підходу й спеціальної методи, яка урахувала б ці їхні особливості.

Недавно видана серія читанок “Волошки”, “Рідний Край” та “Євшан-Зілля”, що є запровадженням досі невживаної в Рідній Школі методи, вже знайшла широке застосування в дуже багатьох країнах нашого розсіяння. Це є, в основному, добір слів широкого вжитку, поступове й дозоване подавання їх учням та багаторазове повторення їх на сторінках підручника.

До вже згаданої вище серії долучається тепер “Буквар”, на тих же засадах побудований. Він базується на загальновідомій аналітично-синтетичній методі, що є для української мови далеко природнішою й легшою для найскоршого вироблення техніки читання й писання, аніж так звана “метода цілих слів”, на якій побудована більшість досі вживаних “Букварів”.

Виходячи з настанови подавати в читанках переважно широко вживані слова, мусимо для “Букваря” робити під цим оглядом виняток і часом давати досить рідко вживані лексичні одиниці (напр. “джерело”, “гуля”, “дзвіниця” та інші), щоб вправляти учнів у читанні деяких мало вживаних літер.

“Буквар” доводить обсяг відомої дітям лексики на кінець першого року навчання до 390 слів активного вжитку.

Готується до друку підручник “Рідне Слово”, що буде першою читанкою після “Букваря”, побудованою на лексичному матеріалі, у “Букварі” вжитому, і підведе знання учнів до рівня, потрібного для найуспішнішого навчання за “Волошками”.

Таким чином серія підручників за модерною системою викладання української мови двомовним дітям матиме таку послідовність:

1. "Буквар",
2. "Рідне Слово",
3. "Волошки",
4. "Рідний Край",
5. "Євшан-Зілля",
6. "Про що тирса шелестіла".

Складаю цією дорогою ширу подяку Управі Об'єднання Українських Педагогів Канади та письменникові п. Леонідові Полтаві за моральну підтримку, що додавала мені снаги для моєї праці. Особливо ж дякую синові моему інж. В. Дейкові за творчу активну допомогу мені в укладанні всіх моїх підручників, і зокрема "Букваря", яка підтримувала мене в моїй роботі.

Марія Дейко

Червень, 1968 р.
Австралія

С Л О В О   Д О   В Ч И Т Е Л І В

Методика викладання мови цілком слушно зазначає, що початковий етап у викладанні якоїсь мови є найтяжчим і найвідповідальнішим. Ще в більшій мірі це твердження є справедливим, коли викладається в діяспорі українську мову.

Для цього є декілька причин, пов'язаних із психологічними особливостями дітей молодшого віку: нестійкість уваги, невміння її зосередити, повільне сприймання нового матеріалу, нездатність його організувати в пам'яті й пов'язувати новий матеріал з уже відомим, ще не вироблена звичка спинятися довший час на якомусь одному вигляді роботи і т. ін.

Все це ставить перед учителем вимогу дуже добре продумувати методику викладання початківцям і пильно дотримуватися її головних засад: дбати, щоб учням було доступне, зрозуміле й цікаве те, що вони від учителя почують, і старанно готуватися до свого викладу.

**
*

На абетковому етапі навчання учитель знайомить учнів із звуками української мови та їх графічними відповідниками (літерами) методами **звукової аналізи і синтези**.

Українська й англійська мови мають цілком відмінні абетки. Учні української школи приходять до неї у віці, коли вони вже досить добре опанували англійську абетку й англійську звукову систему. Через це вивчення незвичних для них літер і звуків становить досить великі труднощі для них. Бо якщо деякі літери англійської й української абетки і схожі конфігурацією, вони здебільшого відрізняються звучанням.

Цей “Буквар” подає на початку українські літери, які найлегше запам'ятати й відтворити, залишаючи найтяжчі літери на прикінцеві лекції. Вчитель, проте, мусить пам'ятати, що вивчення незвичних для учнів літер української абетки (які входять “у конфлікт” з відомими їм англійськими літерами) вимагає певних ментальних зусиль від учнів і спеціального, дуже дбайливого підходу до викладання від учителя.

Порядок ознайомлення учнів з літерою такий:

Раніш, ніж показувати учням якусь літеру, треба спочатку показати їм, як вона звучить. Для цього дається їм на слух якесь слово, що на цю літеру починається (скажімо, “мама”). Тоді треба поділити це слово на склади, а склади на звуки. Коли учні усвідомили звук “м”, учитель показує їм літеру “м” (велику й малу), дуже виразно намальовану на картоні, пов'язуючи таким чином звук “м” з його літерним відповідником. Учні багато разів (хором і індивідуально) повторюють звучання літери. Далі вчитель пропонує їм пригадати слова, що на цю літеру починаються: миска, миша, мило, муха... Потім учитель пише на таблиці літеру “м” і пояснює учням різницю між літерами друкowanими й писаними. Учні пишуть у своїх зошитах кілька рядків елементів літери “м” і саму літеру, а вчитель ходить між лавками і дає потрібні вказівки. В той самий спосіб учитель подає учням літеру “а” і, коли вже вона добре засвоєна й записана в зошитах, переходить до наступної роботи: вчити учнів пов'язувати літери в склади.

Пов'язування літер у склади не є легким завданням для учнів. Насамперед треба уважати, щоб учні, вивчаючи якусь літеру, привчалися вимовляти **не назву літери, а її звук**, тобто не «бе», «ер», «зе», «ен» тощо, а тільки «б», «р», «з», «н». Це дуже допомагає їм сполучати літери в склади. Найлегше для учнів, коли склад у слові починається на **голосну літеру**: вони вимовляють голосну літеру протяжно, і це полегшує сполучення літер (як, приміром, «ог»). Але й серед приголосних є літери, що їх можна трохи протягти голосом. Це є літери: «м», «л», «с», «н», «р», «х», «ш», «з», «г», «ж», «в». Щоб полегшити учням набути навичку сполучати літери в склади, треба навчити їх **трохи протягати першу літеру складу**:

м-м-м-а-а-а=ма; с-с-с-о-о-о=со.

Учителю рекомендується дуже чітко вимовляти слово й ділити його на склади (аналіза слова), підкреслюючи голосом звук, який учні мають запам'ятати.

В такий спосіб учні вивчають одну по одній усі літери абетки і навчаються читати їх, складати з них слова і коротенькі речення.

Надзвичайно добрим допоміжним матеріалом на цьому початковому етапі навчання мови є **розрізна абетка**. Вона дуже допомагає учням

швидше запам'ятати абетку й прищеплює їм навичку поділяти слово на склади і складати з літер склад, а з складів слово. Треба користуватися розрізною абеткою з самого початку навчання.

Найлегшим способом користуватися розрізною абеткою є забрати всі розрізні абетки в усіх учнів класу (поки абетки ще не розрізані) і в міру вивчення літер роздавати учням вивчену літеру, заздалегідь наказавши їм принести до школи невеличкі скриньки з поділками на літери. Треба тримати ці скриньки в шкільній шафі, щоб діти не погубили літер і не забували скриньок дома.

Є й інший спосіб братися до розрізної абетки, а саме: в класі, під час науки, порізати всі дитячі абетки на окремі літери і розкласти їх у різні відділи кожної учнівської скриньки. Цей спосіб має свої незручності: не є бажаним лякати учнів зливою незнайомих їм літер і тим відстрашувати їх від науки; відшукування певної літери з цілої купи незнаних їм літер забирає багато часу й знуджує малих дітей; така колективна робота може мати наслідком порушення класної дисципліни, що в подальшому процесі навчання негативно відіб'ється на успіхах учнів.

Користуючись і з розрізної абетки і з "Букваря", знову ж таки застосовуємо звукову й літерну аналізу і синтезу слів. Тобто беремо чергове слово з "Букваря" (скажімо, слово "рука"), розкладаємо його на склади, визначаємо перший склад у слові і звуки в ньому. Тоді добираємо з розрізної абетки літери, які тим звукам відповідають, ставимо їх поряд і читаємо сполучення літер -- «ру». Потім так само аналізуємо другий склад слова і добираємо потрібні літери. Читаємо другий склад. І нарешті учні читають обидва склади, тобто ціле слово. Це вже синтеза.

Звукова й літерна аналіза й синтеза дуже допомагають учням зрозуміти звукову й літерну будову слова й привчають їх до **поскладового читання**, яке полегшує й прискорює процес набуття техніки читання та найдоцільніше використовує наш короткий учбовий час. Англійська школа, із зрозумілих причин, не навчає своїх учнів поскладового читання: вона послуговується методом "цілих слів" у комбінації з "спелінгом". Тому в наших учнів є тенденція вгадувати слово "на око". Цей нахил до вгадування слова треба систематично поборювати, наполягаючи на поділі слова на склади.

Як тільки учні виклали з розрізної абетки запропоноване учителем слово, треба відразу написати його кілька разів в учнівських зошитах, щоб вони ліпше запам'ятали і саме слово і літери, з яких воно складається.

"Буквар" закріплює в пам'яті учнів літери абетки; найтяжчі з них часто повторюються вгорі багатьох його сторінок.

Рекомендується заохочувати учнів придумувати слова, які складаються з уже вивчених літер.

Користування розрізною абеткою бажане не тільки на протязі усього першого року навчання, а й на початках другого року, бо за довгий період літніх вакацій діти трохи забувають навички, набуті за перший рік.

**
*

Уже в перший рік навчання (як і в подальших роках) учитель му- сить допильнувати збагачення й розширення того дуже бідного словар- ного скарбу учнів, з яким вони приходять до школи, пам'ятаючи, що **слово — це ключ до мови**. Сподіваючись, що переважна більшість слів, на яких “Буквар” побудований, відомі учням з родини, підкреслюємо, що надзвичайно важливим завданням учителя є **навчити учнів усіх слів з “Букваря”**, зробити їх активними, вільно вживаними в розмові.

“Буквар” допомагає виконувати це завдання такими засобами:

- а) Часте повторення тих самих слів у текстах з сторінки на сто- рінку “Букваря”,
- б) Запитання до текстів, у “Букварі” подані,
- в) Мовні вправи,
- г) Розмови про те, що намальоване на сторінках “Букваря”,
- г) Запровадження учнівського зошита “Словник”,
- д) Потекстовий українсько-англійський словник,
- е) Коротенькі й легкі вірші, у “Букварі” подані,
- е) Артикуляційні вправи.

Запитання до текстів подано не для учнів. Учні їх зможуть читати хіба в кінці учбового року, коли навчаться читати й знатимуть усі літери абетки. Їх подано для вчителя, щоб полегшити йому завдання дуже до- кладно опрацьовувати кожний текст і привчати учнів з самого початку року відповідати на запитання і то не одним словом, а повним реченням (“говори багато слів”!). Запитання до текстів є найкращий спосіб “роз- в'язати мову” учнів, привчати їх вдумуватися в зміст тексту, а пізніше й переповідати його.

“Буквар” цей можна вживати й для дітей, що не знають україн- ської мови; але в основному він призначений для **двомовних** дітей, які дістали початкові знання з української мови в ранньому дитинстві в родині, але потроху розгубили їх в англomовній школі країни їхнього по- селення та в дитячому товаристві англійської школи й вулиці. Завданням навчання в першій класі нашої Рідної Школи є **відновити загублене, на- гадати забуте, збагатити незнанням і новим**. Для цього добре випробува- ним способом є численні малюнки “Букваря”, які дають змогу вчителеві весь час пригадувати учням забуті й вивчені слова і цим закріплювати їх у свідомості учнів. Не забуваймо, що не менш важливим, ніж навчити учнів читати й писати, є навчити їх **розмовляти** українською мовою, **ро- зуміти** почуте і **навчитися відповідати на нього**. **Не спускаймо з ока ви- роблення навички розмовної мови!**

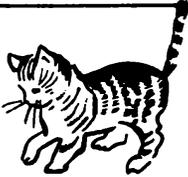
Малюнки охоплюють більше слів, ніж їх входить до так званого “залізного запасу” слів “Букваря”. Але в цьому є великий позитивний момент: частина цих слів запам'ятається в наслідок розмов про малю- нок і помалу увійде до пасивного лексику учня. В другій і подальших класах ці пасивні слова увійдуть поступово в активний лексикон учнів.

Мовні вправи мають навчити учнів формулювати найпростіші за- питання й поправно відповідати на них. Це вправи усні, з голосу вчителя. Їх треба вивчати за чергою, за якою вони подані, способом багато-багато-

разового усного повторення їх. Мета їх — навчити учнів найлегших мовних зворотів нашої мови.

Артикуляційні вправи мають навчити учнів добре вимовляти най-гяжчі для англomовних дітей звукові сполучення «лі», «лю», «ля», «ті», «тю», «тя» тощо. Вони вміщені на сторінках “Букваря” в міру ознайомлення учнів з літерами (стор. 19, 23, 31 та ін.). Артикуляційним вправам треба приділяти увагу і час, щоб з їх допомогою навчати учнів доброї вимови.

Зошит “Словник” є засобом для кращого засвоєння виучуваних слів і повторення їх. Це окремий учнівський зошит, поділений на три колонки, що має такий вигляд:

СЛОВНИК		
Число	Слово	Малюнок
1	ОКО	
2	КОТИК	
3	КОМАР	

До цього “Словника” учні вписують вивчені слова й ілюструють їх, послуговуючись для цього малюнками з “Букваря”.

Потекстовий українсько-англійський словник поданий у допомогу і учням і вчителю. Учням він допомагає зрозуміти невідоме слово, а вчителю подає перелік слів, **обов’язкових до вивчення на першому році навчання**. Добре засвоєння всіх слів “Букваря” мусить бути під пильною увагою вчителя, бо завданням “Букваря” є не тільки навчити учнів початків читання й писання, а, головню, **живої розмовної мови**, що є надзвичайно важливим об’єктом викладання в нашій Рідній Школі.

Вірші, у “Букварі” подані, треба вчити в класі з голосу вчителя з самого початку шкільного року, вибираючи найлегші з них. Вони є добрим матеріалом для прилюдних виступів учнів наймолодшої класи школи на учнівських виставах, що дуже тішить і батьків і дітей. Крім того, вірші дуже збагачують бідний лексикон учнів.

**
*

Порядок роботи в класі на літерних сторінках “Букваря” такий:

Лекція починається повторенням уже вивчених літер і вправами з розрізною абеткою. Далі учні читають ті сторінки “Букваря”, що вони мали читати дома, як домашнє завдання (треба давати читати додому, як домашнє завдання, не тільки ту сторінку, що на ній була минулого разу нова літера, а й 4-5 попередніх сторінок).

Прочитавши кожну сторінку, треба опрацьовувати ті запитання, що до тієї сторінки стосуються. Так, сторінка за сторінкою, треба опрацьовувати все домашнє завдання і тільки тоді подавати новий звук і літеру, як уже зазначалося. Треба спочатку способом аналізи й синтези опрацьовувати слова, подані у верхній частині сторінки, що поділені на склади. Коли учні вже добре їх читають і вимовляють, учитель сам читає їм новий текст дуже виразно й повільно. Потім учні читають декілька разів новий текст хором і індивідуально, а тоді відповідають на запитання вчителя, до цього тексту подані в “Букварі”. Можна рекомендувати ці запитання розширювати, пов'язуючи зміст тексту з щоденним життям учнів.

Пам'ятаючи про нестійкість уваги учнів молодшого віку і про невміння їх довго на чомусь зосереджуватися, учитель має дуже стежити за тим, чи не ослаблюється увага учнів. У таких випадках треба міняти характер роботи: робити “вільноручні вправи” за поданим у “Букварі” зразком, що дуже відсвіжує увагу дітей і підносить їх на душі; розв'язувати загадки, що для цього в “Букварі” подані; вчити з голосу вчителя вірші; співати пісень тощо.

Письмові вправи треба провадити паралельно із вправами звукової й літерної аналізи та синтези. На початках — це писання елементів літер і самих літер та поодиноких коротких слів. Пізніше — писання коротких речень на дощці і в зошитах.

Не рекомендується вчити учнів писати спочатку друкованими літерами. Це було б цілком безкритичним запозиченням практики, запровадженної в англійських школах (де вона має достатні підстави для свого існування з причин великої розбіжності між фонетикою й ортографією в англійській мові). Українська мова належить до тих щасливих мов, у яких ортографія слова майже завжди збігається з його звучанням. Писання друкованими літерами без ніякої потреби дуже уповільнює процес опанування писаної мови, що є найлегшим з усіх мовних аспектів нашої мови.

Дальшим етапом письмових вправ є відписування текстів з “Букваря”. Спочатку учні, звичайно, мають деякі труднощі змінювати друковані літери «Букваря» на писані. Тому треба 3-4 рази навчати їх переписувати добре опрацьований текст під наглядом учителя. Але невдовзі вже можна давати їм переписувати добре засвоєний текст, як домашнє завдання.

Обов'язковим є на першому та другому році навчання мати в класі вивішену на стіні абетку, де під кожною друкованою літерою (великою

й малою) подана так само велика й мала писана літера, щоб діти, в разі сумніву, могли на цю абетку дивитися.

Учні, однак, мають схильність відписувати з “Букваря” чи читанки цілком механічно літеру за літерою, не даючи собі труда поділяти слово на склади, а склади на літери. З огляду на це треба з самого початку робити в класі диктати превентивного характеру, тобто кожне слово чи коротеньке речення детально проаналізувати усно, поділяючи слово на склади, а склади на літери. Після чого один учень пише це слово (чи речення) на таблиці, а решта учнів у своїх зошитах. Далі докладно розглянути написане на таблиці і пропонувати учням внести, в разі потреби, коректив.

Кінчаючи ці методичні вказівки щодо викладання української мови за “Букварем”, прошу учителів і надалі писати мені про помічені в “Букварі” дефекти, щоб використати ці зауваження в подальшій моїй роботі над підручниками.

Марія Дейко

Червень, 1968 р.
Австралія

З М І С Т

	Сторінка
Літери А, М	9
Літери О, Т	10
Літера У	11
Літера С	12
Літера К	13
Літера и	14
Літера Р	15
Літера Н	16
Літера Є	17
Літера Л	18
Літера І Іра	19
Літера П На піску́	20
Літера Е Літо	21
Літера В Влітку	22
Літера Д Надворі	23
Літера Б У діда та ба́би	24
Літера Г Гуси	25
Літера Ш На́ша шко́ла	26
Літера ь Брати́	27
Літера З Зима́	28
Літера Я Яли́нка	29
Літера Ф Дядько Феди́р	30
Літера Ю На́ші батьки́	31
Літера Й Розмо́ва	32
Літера Ч Час до шко́ли	33
Літера Ж Жуки́ і жа́би	34
Літера Х На́ша ха́та	35
Літера Ї По́їзд	36
Літера Щ Дош	37
Літера Ц Це́рква	38
Літера Г Га́нок	39
Літери Дж Джерело́	40
Літери Дз Дзвіни́ця	41
Апостроф М'яч	42
Абетка	43
На́ша Ба́тьківщина	44

Тарас Шевченко	45
Іван Франко	46
Сміхвінка	47
Україна	47
Мовні вправи	48
Запитання до текстів	50
Загадки	57
Вільноручна вправа	58
Відповіді на загадки	58
Вірші	59
Українсько-англійський словник	61
Словник для віршів	68
Післяслово	71
Слово до вчителів	72
Зміст	79